

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vliv sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí
Influence of the Social Environment on Extracurricular Music Education of
Children

Lucie Jiroušková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jana Veverková
Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)
Studijní obor: I. stupeň (7503T047)

Rok odevzdání: 2019

Odevzdáním této diplomové práce na téma Vliv sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. dubna 2019

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. et Mgr. Janě Veverkové za její podnětné rady a čas, který mi věnovala po celou dobu psaní mé diplomové práce. Obrovské poděkování patří také celé mé rodině za podporu, pochopení a pomoc, kterou mi poskytla nejen při psaní diplomové práce, ale také během doby celého studia. Děkuji také Mgr. Vladimíře Hellebrantové, zástupkyni ředitelky ZUŠ Bohumila Jeremiáše v Českých Budějovicích, Mgr. Pavlovi Vališovi, řediteli ZUŠ Vimperk a Bc. Josefovi Vondráčkovi, MBA, řediteli ZUŠ Music Art Barrandov v Praze za spolupráci při předání dotazníku rodičům dětí, kteří navštěvují tyto ZUŠ. Děkuji i všem rodičům, kteří byli ochotní dotazník vyplnit, neboť bez dat, která mi tímto poskytli, by tato práce nemohla vzniknout.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá sociálním prostředím, a to především jeho vlivem na mimoškolní hudební vzdělávání dětí. Diplomová práce dále zkoumá některé faktory ovlivňující mimoškolní vzdělávání dětí. Práce obsahuje teoretickou i praktickou část.

V teoretické části je nejprve definován a objasněn termín sociální prostředí a jeho možný vliv na mimoškolní hudební vzdělávání dětí. V jednotlivých kapitolách jsou popsány různé sociální skupiny, kterými dítě obvykle postupně během života prochází. Těmto sociálním skupinám je věnována velká pozornost. V práci je také nastíněna problematika vlivu masmédií na hudební vývoj dětí. Diplomová práce dále nabízí podrobný přehled institucí, ve kterých mají děti možnost hudebně se vzdělávat.

Praktická část je tvořena výzkumem vlivu sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí a mapuje faktory, které rozhodují o tom, kde se dítě mimoškolně hudebně vzdělává, na jaký hudební nástroj hraje, ale nastiňuje např. i problematiku dojíždění dětí za mimoškolním hudebním vzděláváním. Výzkum byl realizován formou dotazníku pro rodiče dětí studujících na třech základních uměleckých školách ve městech, která se výrazně liší svou velikostí. A to v ZUŠ Vimperk, v ZUŠ Bohumila Jeremiáše v Českých Budějovicích a v Soukromé ZUŠ Music art, s. r. o. v Praze. Získaná data z jednotlivých ZUŠ byla poté mezi sebou porovnána a v práci poukazují na skutečnost, že rodiče mají velký zájem o mimoškolní hudební vzdělávání dětí.

KLÍČOVÁ SLOVA

hudebně vzdělávací instituce, mimoškolní hudební vzdělávání dětí, sociální prostředí, sociální skupina, vliv rodiny, základní umělecká škola

ABSTRACT

This thesis deals with social environment, especially its influence on out-of-school musical education of children. The thesis also examines factors, that influence out-of-school education of children. The thesis contains theoretical and practical part.

In theoretical part the term of social environment and its possible influence on out-of-school musical education of children are defined and clarified. Different social groups, that children usually walks through in their lives, are described in individual chapters. Big attention is given to these social groups. In thesis problematics of influence of massmedia on children's musical development is delineate. The thesis also offer detailed list of institutions in which children have opportunity to musically educate themselves.

The practical part consists of research of influence of social environment on out-of-school musical education of children and maps factors, that decide where children musically educate themselves, which musical instrument children play and also delineates problematics outlines of commuting to out-of-school music institutions. The research was realized in the form of questionnaire for parents of children, who study on three elementary art schools in cities, which significantly differ in size. It was ZUŠ Vimperk, ZUŠ Bohumila Jeremiáše in České Budějovice and Private ZUŠ Music art, s. r. o. in Prague. Obtained data from individual schools were compared with each other and these data point to fact, that parents are really interested in out-of-school musical education of children.

KEYWORDS

musically educational institutions, out-of-school musical education of children, social environment, social group, influence of family, elementary art school

Obsah

1	Úvod	8
2	Význam hudby v životě člověka	9
2.1	Hudba v historii a v současnosti.....	9
2.2	Hudba jako lék	9
3	Sociální prostředí, socializace, výchova	11
3.1	Sociální skupina	14
3.2	Rodina	16
3.2.1	Rodiče	19
3.2.2	Vliv matky	19
3.2.3	Vliv otce.....	23
3.2.4	Vliv prarodičů	23
3.3	Škola.....	24
3.3.1	Kolektiv	25
3.3.2	Vliv pedagoga	25
3.4	Masmédia	25
3.4.1	Rozhlas, rádio	27
3.4.2	Televize.....	28
3.4.3	Internet	31
4	Instituce, kde se děti mohou hudebně vzdělávat	33
4.1	Základní umělecké školy.....	33
4.2	Školní družiny a kluby	34
4.3	Domy dětí a mládeže.....	35
4.4	Střediska volného času	35
4.5	Mateřská a dětská centra	36

4.6	Nadační fond Harmonie	37
4.7	Vějíř Kladno, z. s.	38
4.8	Ostatní možnosti.....	38
5	Výzkum vlivu sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí..	40
5.1	Předmět a cíle výzkumu	40
5.2	Pracovní hypotézy	40
5.3	Organizace a metodika výzkumu	40
5.4	Interpretace výsledků výzkumu	41
5.4.1	Analýza dotazníkového šetření	41
5.4.1.1	ZUŠ Vimperk	41
5.4.1.2	ZUŠ České Budějovice.....	51
5.4.1.3	ZUŠ Praha	61
5.4.1.4	Porovnání výsledků dotazníku mezi ZUŠ	70
5.5	Závěry z výzkumu.....	81
5.6	Verifikace hypotéz	82
6	Závěr	83
7	Seznam použitých informačních zdrojů	85
8	Seznam příloh.....	89
9	Seznam tabulek	90
10	Seznam grafů.....	91

1 Úvod

Hudební vzdělávání žáků je velmi důležité, můžeme říci, že nezbytné. A to ať už se jedná o hudební vzdělávání ve škole či v jiných institucích. Není možné na žáky nechat působit pouze hromadné sdělovací prostředky, jako jsou televize, rádio, internet nebo různé sociální sítě.

Hudba je pro každého člověka velkým přínosem. Od nepaměti obohacuje jeho život, přináší duševní uspokojení a je pro každého člověka důležitou částí každodenní psychohygieny. Zcela jistě můžeme říci, že hudba působí na každého člověka a je součástí života každého jedince. Nejde jen o aktivní reprodukování hudby zvládnutím hry na vybraný hudební nástroj či osvojení správné techniky zpěvu nebo vyjádření hudby pohybem či její prožívání. Jde i o poslech hudby, v dnešní době bohužel spíše pasivní, kterou na nás doslova chrlí masmédiá ze všech stran. Hudba vede k seberealizaci člověka, rozvíjí nejen emoce, ale i motoriku a veškeré smysly. Je součástí estetické výchovy, a ta, jak známo, dělá z každého jedince lepšího člověka ve všech směrech. Nestačí jen rozvoj hudebnosti žáků ve výuce na základních a středních školách, ale je nutné je hudebně rozvíjet i mimo tyto instituce. Nabízí se základní umělecké školy, domovy dětí a mládeže, školní družiny a kluby, různá střediska volnočasových aktivit, mateřská centra, soukromá výuka, v některých případech i samouka.

Co všechno ovlivňuje mimoškolní hudební vzdělávání žáků? Může si každý dovolit nechat vzdělávat své dítě podnětně a kvalitně? To jsou jen některé otázky, na které bych chtěla najít odpověď ve své diplomové práci. Sama jsem jako dítě byla v situaci, kdy jsem si velmi přála hrát na klavír. Jelikož jsme v té době žili v malém bytě a mám ještě dva sourozence, klavír nepřicházel v úvahu hlavně kvůli nedostatku místa v bytě, ale i kvůli nedostatku financí. To jsem však jako šestileté dítě nevnímala a vlastně mi to ani nebylo řečeno. Každopádně pro mne bylo velké zklamání, že jsem nemohla hrát na můj vysněný hudební nástroj (začala jsem hrát na dechové nástroje).

A právě proto jsem se rozhodla tématu vlivu sociálního prostředí na hudební vzdělávání dětí věnovat ve své diplomové práci.

2 Význam hudby v životě člověka

2.1 Hudba v historii a v současnosti

Hudba je součástí života člověka již od jeho vzniku. Lidstvo vytvářelo hudbu a projevovalo tak své emoce. Hudba napomáhala nejen k rozvoji všech lidských schopností, ale i duševního života. Výjimečné postavení měla na území našeho státu. F. Sedlák¹ uvádí, že hudba stála na straně pokroku, jejím prostřednictvím vyjadřovali lidé své touhy, byla oporou a zároveň útěchou v dobách národního ponížení a útlaku. Jako jeden z příkladů můžeme uvést husitský chorál, který se stal symbolem husitské revoluce. Zcela jistě nesmíme opomenout díla Bedřicha Smetany *Má vlast* a *Libuše*, o kterých můžeme říci, že jejich myšlenka je aktuální v každé době. Jde o vrcholná díla vyjadřující českou národní mentalitu a národní filosofii. „*Česká hudba splnila úspěšně svou vlasteneckou a sociální úlohu i v těžkých zkouškách za druhé světové války, kdy udržovala vědomí národní existence a dodávala poníženému českému národu naději ve spravedlivé vítězství a v opětovnou národní svobodu a státní suverenitu.*“²

Společenský význam hudby je tedy nesmírný. Lidé ji potřebovali, potřebují a budou potřebovat k utváření svého vlastního já, k uspokojování potřeby seberealizace a k aktivizaci a posílení psychického zdraví.

2.2 Hudba jako lék

Do nitra mozku proniká tón, rytmus a melodie. To vše se kombinuje do výsledného efektu, kterým je hudba. Ta dokáže inspirovat, povznést nás a zasáhnout do hloubky naše emoce. O. Sacks³ říká, že dokáže být také nejlepším lékem. Současné studie dokazují, že vážná hudba má pozitivní vliv jak na psychiku, tak na fyziologii člověka. Dokáže člověka mobilizovat. Pomalejší, klidnější hudba nás uvádí do klidu, můžeme při ní relaxovat, odreagovat se a nabírat energii. Naopak poslech rychlejší a hlavně hlasitější hudby (zejména rockové a metalové) vede u některých jedinců ke stresu nebo dokonce ke zvýšení krevního tlaku. Nesmíme proto opominout psychotherapeutický vliv hudby na psychické

¹ SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon).

² Tamtéž, s. 8.

³ SACKS, Oliver. *Musicophilia: příběhy o vlivu hudby na lidský mozek*. Vydání druhé. Přeložila Dana BALATKOVÁ. Praha: Dybbuk, 2015. ISBN 978-80-7438-132-4.

i fyzické zdraví člověka. Vidíme tedy, že kvalitní hudba, která je prožívána a správně chápána, je pro každého člověka v životě nepostradatelná a je proto nutné, aby byla co největší část populace kvalitně hudebně vzdělávána a rozvíjena.

3 Sociální prostředí, socializace, výchova

Sociální prostředí můžeme charakterizovat hustotou a rozmístěním obyvatel, profesionální, etnickou, věkovou, vzdělanostní a dalšími strukturami.⁴ Vlivem sociálního prostředí dochází k procesu přeměny jedince z tvora biologického na tvora společenského, tedy k socializaci. Hovoříme-li o přirozeném sociálním prostředí, máme na mysli takové prostředí, ve kterém se jedinec běžně pohybuje, žije v něm. Jde především o rodinu, která je každému jedinci vztahově nejbližší. Všichni jedinci jsou si navzájem velmi blízcí, sdílejí společně nejen bydlení, ale i aktivity a běžné denní činnosti.

Člověk je tedy tvor sociální, a jako takový je socializován na úrovni:⁵

- **„mikroprostředí:** vlivy sociálních skupin, které bezprostředně obklopují jedince (např. rodina, parta) a jejichž působení je intenzivní, intimní, s bezprostředními dopady, tedy celoživotně nejvýznamnější
- **makroprostředí:** ekonomické, politické, kulturní vlivy společnosti, státu, ve kterém žijeme, spadáme do určité společenské vrstvy
- **exoprostředí:** významné socializační vlivy pocházející z prostředí nám blízkých (rodiče, sourozenci, přátelé)
- **mezoprostředí:** vztahy mezi jednotlivými mikroprostředími, přenášení hodnot mezi prostředími, představuje adaptační schopnost jedince na změny prostředí, která je komplikovaným socializačním úkolem“

Socializace je celoživotním procesem, jehož průběhem se jedinec začleňuje do společnosti na základě osvojování forem jednání, chování, poznatků, jazyka, hodnot a kultury. „Tento proces působí bezděčně, je založen na mechanismech sociálního učení. Jedinec se v rámci socializace naučí rozpoznávat cíle a směřování sociálních skupin a identifikuje se s nimi, přisvojuje si hodnoty a normy, které skupinové (společenské) cíle doprovázejí a hlásí se k nim, zvládá sociální odpovídající role a je ochoten podrobit se sociální kontrole, akceptovat regulativní tlak společnosti a sám

⁴ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

⁵ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5., s. 88 – 89.

mechanismy sociální kontroly uplatňovat na druhých.“⁶ Vlivem socializace se z jedince stává osobnost schopná sociálního chování. Socializaci chápeme také jako proces, jenž probíhá v daném sociálním prostředí (např. rodina, škola, kamarádi, vrstevníci) a prochází dále celým životem. Hovoříme o socializaci primární, která probíhá v rodině, sekundární, ke které dochází následně, kdy je jedinec v interakci s vrstevníky a zapojen do sociálního dění ve škole, a terciální, která probíhá v dospělosti a jde o neustálou interakci jedince se svým okolím. Proces socializace neprobíhá u všech jedinců shodným způsobem, liší se v souvislosti např. s pohlavím jedince nebo kulturou společnosti, v níž jedinec žije. Žádoucím výsledkem socializace by mělo být co nejlepší sebeutváření jedince v rozvoji struktury osobnosti.

Proces socializace se děje i ve vztahu k hudbě. A to:⁷

- *„hudba je médiem a cílem je právě socializace (jedinec se stává členem společnosti či skupiny také prostřednictvím hudby této společnosti či skupiny, tedy ztotožněním se s určitými normami, s určitým hudebním chováním)*
- *hudba není médiem, ale objektem socializace (jedinec si jako člen určité společnosti osvojuje hudební produkty, normy, fungující v rámci této společnosti)“*

Hudba by měla být využívána k socializaci, je vhodným prostředkem k propojování harmonie člověka a světa.

Jak sociální prostředí, tak socializace determinují člověka. Ale nesmíme opominout další důležitý determinant a tím je výchova. Ta úzce souvisí se socializací, ale není s ní identická. Liší se hlavně tím, že je cílevědomou a záměrnou činností, jejímž hlavním smyslem je růst osobnosti jedince ve spojitosti s individuálními předpoklady, ale i kultivace společnosti. Oproti tomu socializace kromě záměrných vlivů obsahuje i vlivy nezáměrné. *„Výchova je činnost životem podmíněná a život podmiňující.*“⁸ Jistě

⁶ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5., s. 88, 89, 93.

⁷ POLEDŇÁK, Ivan. *ABC stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Editio Supraphon, 1984., s. 366.

⁸ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

se shodneme, že má řadu funkcí. Jmenujme např. funkci socializační, jejímž smyslem je obměna, prohlubování a posun hodnotové úrovně socializačního procesu.

Za cíl výchovy považujeme nejen předávání zkušeností, vědomostí, úsilí o neopakování chyb, kterých se dopustila předchozí generace, ale hlavně kladné působení na rozvoj osobnosti dětí a dospívajících. Podstata výchovy se liší z několika pohledů:⁹

- *„**Pohled tradiční** chápe podstatu výchovy v působení subjektu (vychovatel, rodič, učitel...) na objekt (dítě, chovanec, žák...), přičemž jen subjekt (dospělý) je schopen formulovat cíle, obsah a zvolit adekvátní metody, formy a prostředky, které dovedou objekt ke změně. Výchova chápaná jako cílevědomé a záměrné formování osobnosti dítěte, žáka, chovance, dominovala především v 19. století, ale okouzlení „všemocností“ výchovy zasáhlo významně i století minulé a důsledky víry reálného socialismu v přetvoření člověka k obrazu svému pociťujeme dodnes.*
- ***Pohled reformní** chápe podstatu výchovy ve zvýraznění role vychovávaného, jež se stává subjektem rovnoprávným subjektu vychovatele. Středobodem zájmu výchovy se stává dítě, víra ve všemocného vychovatele byla nahrazena obratem k dítěti. Rousseau svou výzvou k respektu přirozeně dobré podstaty dítěte našel pokračovatele v reformních proudech počátku 20. století.*
- ***Současné pohledy na výchovu** se utvářejí pod vlivem otázek, které se zaměřují na hledání širších souvislostí výchovy a na popis okolností, které ovlivňují účinnost výchovného působení.“*

Výchovu musíme chápat v kontextu širších sociálních vlivů. To je předpokladem úspěšnosti výchovného působení. Efektivita výchovy závisí na rozsahu interiorizace výchovných působení vychovávaným jedincem. K interiorizaci dochází, je-li vychovávaný ochoten otevřeně přijímat pedagogické působení. K tomuto působení pak dochází jak v rodině, tak v řadě institucí. Hovoříme o tzv. institucionalizaci výchovného procesu. Institucemi, ve kterých se mohou děti hudebně vzdělávat, se budeme zabývat později.

⁹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5., s. 94, 95.

3.1 Sociální skupina

Lidé jsou příslušníky různých skupin, není pro ně přirozené žít osamoceně v izolaci. Skupinu můžeme definovat jako souhrn dvou nebo více jedinců, kteří jsou mezi sebou ve vzájemných vztazích. A to ve vztazích náhodných a volných nebo intenzivních a těsných. Jde o spojení jedinců, které má vliv na své členy metodou, která je hodnotově rozdílná od ovlivňování členů navzájem. Povaha skupin objasňuje část působení skupiny na vlastního člena. To, že skupina trvá, je podmíněno konformitou, snahou členů podvolit se kolektivním pravidlům a normám ve skupině. Výše konformity, oproti normám ve skupině, závisí na kohezivitě. Z tohoto důvodu trvale stmelené skupiny zpravidla značně intenzivně působí na své členy. Jedinec utváří skupinu, ale skupina je zároveň utvářena jedinci, respektive jejími členy. Konkrétní člen skupiny by se měl chovat tak, jak od něj skupina očekává, to znamená, že plní svou sociální roli. Zároveň má ve skupině určitý sociální status, kterým rozumíme vliv jedince ve skupině.

Skupiny můžeme klasifikovat do několika základních typů:¹⁰

- **formální a neformální skupiny**
- **primární a sekundární skupiny**
- **členské a nečlenské skupiny**
- **referenční skupiny**
- **přirozené skupiny**

„Formální skupiny jsou záměrně vytvářené, zpravidla jsou oficiálně ustanoveny a formalizovaným způsobem je ustanovena i jejich struktura a pravidla vnitřního života. Příkladem formální skupiny je organizace, pracovní skupina, školní třída. Neformální skupiny vznikají na základě osobních (neformálních) vztahů. Jejich podoba, struktura a způsob fungování vyvěrá z nitra skupiny, odráží vztahy ve skupině.

Kritériem rozlišení primárních a sekundárních skupin je těsnost vztahů. Primární skupiny se vyznačují těsnými osobními vztahy a silným vlivem na své členy. Prototypem primární skupiny je rodina. Tyto skupiny bývají obvykle malé, existují delší dobu, jejich členové jsou v bezprostředním kontaktu, vztahy mezi nimi jsou intimní, jejich vnitřní život charakterizuje emocionalita a kooperace. Sekundární skupiny jsou spíše velké, vztahy v nich jsou obvykle

¹⁰ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

neosobní, formální. Členství v nich je často prostředkem dosahování jistých cílů. Příkladem sekundárních skupin jsou organizace.

Výrazy členská a nečlenská skupina se používají při potřebě odlišit členy skupiny od ostatních.

Referenční skupinou se označuje skupina, která má silný vliv na jedince. Dává se do souvislosti se sebehodnocením. Referenční skupina je taková, se kterou se jedinec srovnává a snaží se chovat jako její příslušníci. Jedinec přitom nemusí být členem dané skupiny.

Za přirozenou skupinu se označují reálně existující skupiny v přirozeném prostředí. Protipólem jsou skupiny vytvořené pro účely výzkumu.¹¹

Další klasifikaci sociálních skupin můžeme také učinit v souvislosti s jejich velikostí. **Malou sociální skupinou** rozumíme takovou skupinu určitého počtu jedinců (obvykle do dvaceti členů), pro které je typické přímé vzájemné ovlivňování, určitá míra závislosti všech jejich členů na sobě navzájem, a kteří se za skupinu pokládají. Zároveň ve skupině panuje vzájemná důvěra. Oproti tomu ve **velké sociální skupině** (dvacet a více členů) probíhají všechny zmíněné znaky malé sociální skupiny, ovšem ne mezi všemi členy. Ani vzájemná důvěra zde není tak běžná jako v malé sociální skupině.

Neměli bychom opomenout klasifikaci skupin dle doby jejího trvání. A tou je skupina dočasná a stálá. Za dočasnou můžeme považovat například školní třídu, trvalá, která nás napadne jako první, je rodina.

Všechny sociální skupiny jsou živým sociálním ústrojím, ve kterém se odehrávají mnohé změny. Prostupují skupinou jako celkem a zároveň se nevyhýbají ani jednotlivým členům konkrétní skupiny. Hovoříme o vývojových procesech ve skupinách. Mezi nejvýznamnější charakteristiky vývoje ve skupinách patří tzv. Tuckmanova koncepce¹²:

První fází je zcela logicky **vznik skupiny**. Následuje fáze **formování**, která se vyznačuje závislostí a orientací. Jedinci jsou seznámeni mezi sebou a se svou rolí ve skupině. Členové v této fázi mohou pociťovat strach a pochybnosti v souvislosti s tím, zda vůbec patří do této skupiny. Další etapou je **bouření**. Jejími charakteristickými rysy jsou konflikt a emocionalita. Jedinci, kteří jsou členy skupiny, se začínají prosazovat a chtějí dosáhnout uspokojování svých osobních potřeb ve skupině. Vlivem toho dochází ke konfliktům

¹¹ Tamtéž, s. 326.

¹² Tamtéž, s. 327.

a antagonistickému chování mezi členy skupiny, kteří mají odlišná přání a potřeby. Pospolitost a výměna jsou typické pro etapu **normování**. Při ní dochází k řešení konfliktů a dohodnutí zřetelných pravidel chování ve skupině. Ujasňují se kolektivně způsoby chování, předpokládané role jedinců ve skupině, hodnoty a postoje. Během **optimálního výkonu** členové skupiny řeší efektivně překážky a věnují se svým rolím a úlohám. Pro dosažení vytýčených cílů skupiny dochází ke spolupráci, stabilizaci vztahů a chování ve skupině. Posledním stadiem je **ukončení**. Dochází k rozchodu členů a jejich uvolnění z citových pout a činností, které doposud ve skupině plnili.

Tuckmanova koncepce je kompaktní a abstrahovanou charakteristikou pro vývoj v malé sociální skupině. Za podstatnou považujeme dobu trvání každé etapy. Každá z nich může mít různě dlouhou dobu trvání. Tomuto nepřipisujeme zvlášť důležitý význam. Za důležité ale musíme považovat jejich pořadí. Domníváme se, že vývoj by měl postupně prostupovat každou fází v takovém pořadí, v jakém je popsal Tuckman. Nesmíme také opomenout důležitý znak vývoje skupin. Máme tím na mysli, že k tomu, aby vývoj ve skupině mohl dosáhnout další fáze, musí být nutně splněna nezbytná podmínka, a tou je absolvování každé předchozí fáze.

3.2 Rodina

Jak jsme již řekli dříve, rodinu klasifikujeme z hlediska velikosti skupiny jako malou sociální skupinu. Obvykle to bývá první skupina, do které se jedinec ihned po narození začleňuje. Velmi často ji definujeme jako „*nejstarší společenskou instituci, která plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce.*“¹³ v sociologii je upřednostňován pojem sociální instituce, ekonomové ji pokládají za výrobní či spotřební jednotku.¹⁴ Je zřejmé, že tato skupina má velmi významný vliv na jedince.

Významnými znaky rodiny bylo na začátku minulého století společenství jedinců opačného pohlaví, kteří byli oddáni, a přítomnost alespoň jednoho dítěte, přičemž nezáleží na jeho stáří. Současná společnost již neklade takový důraz na uzavření manželství partnerů. Tvoří-li rodinu pár rodičů a dítě nebo děti, hovoříme o rodině nukleární.

¹³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. A aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2., s. 202

¹⁴ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Rozšířenou rodinu tvoří navíc blízcí příbuzní. Rodina, ve které jedinec žije, je rodinou orientační. Pokud máme na mysli rodinu, kterou jedinec založil, používáme pojem prokreační rodina. Jestliže má rodina všechny členy, kteří rodinu tvoří, jde o rodinu úplnou. Chybí-li v rodině z jakéhokoliv důvodu některý její člen, je to rodina neúplná.

Rodina by měla utvářet bezpečné prostředí pro všechny své členy a začleňovat jedince do sociální struktury. Členové rodiny jsou spjati pevnými citovými a pokrevními pouty, sdílejí nejen společné hodnoty a postoje, ale i způsob života. Jejich působení se navzájem ovlivňuje a doplňuje.

Rodina spolu se školními institucemi podstatně determinuje a ovlivňuje jedince. Její funkce je nezastupitelná, má velmi významný podíl na socializaci jedince. Ovšem za podmínky, že jako sociální skupina plní své funkce. Z hlediska míry, do jaké je rodina schopna plnit své funkce, jež má splňovat, ji můžeme rozdělit na „rodinu“.¹⁵

- **funkční** (která přiměřeně plní všechny své funkce)
- **afunkční** (ve které občas dochází k poruchám v plnění jedné či několika funkcí, které ale nenarušují vážněji život rodiny a zásadně negativně neovlivňují vývoj dítěte)
- **dysfunkční** (dochází k vážným poruchám, vnitřnímu rozkladu rodiny, zásadně je narušován socializační proces dítěte)“

Z výše uvedeného vyplývá, že optimální rodinou je rodina funkční, která plní všechny své funkce, je schopna zajistit optimální a všestranný rozvoj všech základních potřeb dítěte. Je velmi pravděpodobné, že v takovéto rodině bude kladen větší důraz na růst osobnosti dítěte ve všech směrech.

Během evoluce života současné společnosti přejal některé funkce rodiny především stát. Nicméně dvě primární funkce si zachovala. Jedná se o funkci počáteční socializace dětí a citově psychologické upevnění charakteru již dospělých jedinců. Z dalších funkcí rodiny jmenujme funkci sociálně-ekonomickou, jež je pro naše téma velmi významná. Materiální a zejména finanční prostředky, které je rodina ochotna vydávat na různé aktivity či zájmy dítěte, nás podrobněji budou zajímat později.

¹⁵ Tamtéž, s. 79

Abychom plně porozuměli podstatě současné rodiny, musíme si shrnout některá významná hlediska, proměny a fakta.¹⁶

*„1. **Množství funkcí rodiny převzaly jiné sociální instituce.** V plné kompetenci rodiny zůstaly pouze některé z nich. Snad proto se někdy ozývají hlasy o její možné krizi, přežití či konci.*

*2. **Oblast zakládání rodiny ztrácí svoji ritualizovanou podobu,** vytváření manželských rodin je tak provázáno značnou volností. Legalizace partnerského soužití není nutnou podmínkou rodinného života, zvyšuje se podíl rodin založených na soužití partnerů bez uzavření manželství.*

*3. **Snižuje se stabilita rodiny.** V posledních desetiletích z řady důvodů objektivních (emancipační proces, nárůst ateismu) i subjektivních (manželské svazky jsou zakládány především na emotivní bázi), dochází k nárůstu rozvodovosti. Přibližně 40 % manželství dnes končí rozvodem, většina rozvádějících se manželství má děti.*

*4. **Mění se celková struktura rodiny.** Klesá nejen počet dětí v rodině, ale omezuje se také vícegenerační soužití. Narůstá počet osob žijících v jednočlenných domácnostech.*

*5. **Rozvoj zaznamenává antikoncepce a plánované rodičovství.** Ubývá „nechtěných“ těhotenství, přičemž postoje k umělému přerušení těhotenství jsou značně liberální.*

*6. **Prodlužuje se délka života a tím i trvání rodiny po odchodu dětí.** Delší je též doba, po kterou žijí rodiče s dětmi ve společné domácnosti. Vzrůstá tak socializační dosah mladé generace na starší příslušníky rodiny.*

*7. **K proměnám dochází v organizaci rodinného cyklu.** Rodiči se stávají osoby ve vyšším věku, děti se začínají rodit teprve po určité době trvání manželství či partnerského soužití. Prarodiči se tak stávají stále starší osoby, které jsou však vzhledem ke změnám v důchodové praxi velmi často ještě zapojeny do pracovního procesu.*

*8. **Zvyšují se nároky na čas rodičů strávený v pracovním procesu,** v důsledku toho se zkracuje čas strávený s dětmi a ostatními členy rodiny. Nerespektování dočasných priorit času rodiny je závažné zejména v rodinách s malými dětmi. Vedle*

¹⁶ Tamtéž, s. 83, 84.

nedostatku času vyvstává též problém způsobu jeho trávení, problém „kvality času“. V této situaci vzniká například otázka užívání médií v současných rodinách.

9. Přibývá dvoukariérových manželství v důsledku růstu vzdělanosti a kvalifikovanosti a tím i zaměstnanosti žen.

Zamysleme se nad tím, zda si rodina i nadále udrží své dosavadní postavení v pospolitosti lidí. Některé sociologické výzkumy uvádějí, že rodina v moderní společnosti nepozbyla nic ze svého postavení. Doposud je ve velké míře považována za nezbytnou pro kvalitní život. Ojedinelost rodinné atmosféry a výchovy je pro fungování společnosti zcela nezbytná a je dobré, že si tuto skutečnost uvědomuje ještě stále velká část populace.

3.2.1 Rodiče

To, že se člověk stane rodičem (to je do jisté míry ještě před narozením dítěte), vnáší do života nové podněty, dává životu zcela jiný, osobitý smysl. Péče o dítě a jeho výchova také značí určitou úroveň individuality všech jedinců, kteří se rodiči stali. Být rodičem je velká zodpovědnost, protože je to právě rodič, kdo je pro dítě největším mravním vzorem. Dítě si od svých rodičů přebírá etická pravidla, rodiče determinují mravní osobnost dítěte. Tím, že dítě sleduje život v rodině, získává inspiraci pro svůj pozdější život. Život dítěte v úplně vyrovnané rodině mu umožní nejen v pozdější době se orientovat v prostředí jiných dospělých lidí, ale i obstát ve svém vlastním rodinném životě.

Většina rodičů touží po tom, aby jejich potomci dokázali v životě alespoň to, co oni, ideálně, aby dokázali ještě více než oni. Již v raném věku dítěte se jej snaží rozvíjet správným směrem na základě u něj zjištěných dispozic a vloh. Tím, že s dítětem společně žijí v rodině, chcete-li v sociální skupině, mohou na něj mít zcela zásadní vliv. Je ovšem zcela nezbytné, aby tento vliv byl veskrze vlivem pozitivním, přirozeným a pro dítě obohacujícím. Pouze tehdy může u dítěte dojít k uspokojivému, v našem případě hudebnímu, rozvíjení jeho osobnosti.

3.2.2 Vliv matky

Pokud má některý z členů rodiny zásadní vliv na hudební rozvoj dítěte, je to právě matka. Mezi ní a dítětem dochází k velmi blízkému kontaktu, a to již před jeho narozením. V některé, ovšem nevědecké hudební literatuře, můžeme najít příběhy, které popisují jev, kdy lidé slyšeli pro ně zcela anonymní hudební dílo a přitom si mysleli, že jde o skladbu, kterou již slyšeli kdysi dávno. Poté se dozvěděli, že je to hudba, kterou jejich matka

poslouchala, interpretovala na hudební nástroj nebo zpívala, když byla těhotná. Těhotné ženy často dostávaly radu, aby v těhotenství poslouchaly hudbu a zpívaly svým dětem ještě před narozením. Mělo se za to, že tímto je možné zvýšit hudebnost jejich ještě nenarozeného dítěte. V některých případech je popisován pozitivní vliv hudby v prenatálním období dokonce i na zvýšení inteligence. Tyto domněnky se dosud nepodařilo stoprocentně potvrdit, ani vyvrátit. Přesto se jimi budeme zabývat.

Z lékařského hlediska je ovšem dokázáno, že lidský plod může vnímat zvuky v plném rozsahu čtyři až tři měsíce před narozením, kdy je již jeho sluch zcela vyvinut, a plod je od tohoto období schopen slyšet všechny zvuky, které jej obklopují. Tyto zvuky můžeme rozdělit na dvě primární skupiny:¹⁷

„1) Zvuky vytvářené tělem matky. Akustické prostředí plodu v děloze je tvořeno zvuky vytvářenými zaživacím systémem matky, kardiovaskulárním systémem, dále pak hlasem (řeč, zpěv) a zvuky vyvolávanými pohyby matčina těla (včetně chůze). Část těchto zvuků je závislá na emocionálním stavu matky. Protože tělo plodu je v bezprostředním spojení s tělem matky, které funguje zároveň jako rezonátor, jsou pro něj zvuky vytvářené matčíným tělem výrazně lépe slyšitelné než zvuky pocházející z vnějšku. Zvuky vytvářené tělem matky mají vyšší intenzitu přibližně okolo 60 dB, zatímco zvuky pocházející z vnějšku okolo 20 – 30 dB.

2) Zvuky přicházející z vnějšku. Zvuky přicházející z vnějšku jsou dostatečně silné na to, aby se prosadily i přes hladinu zvuků zaznívajících v prostředí dělohy a plod je mohl slyšet. Tělo matky funguje jako určitý filtr (kůže, břišní a bederní svaly, kosti, děloha, plodová voda), který nepropustí některá frekvenční pásma a tím zeslabuje intenzitu podnětů přicházejících z vnějšku.“

Jakým způsobem reaguje lidský plod na vnější zvuky? Odezva může být různá. Může jít například o polekání, které se projevuje navýšením tepové frekvence, nebo o zklidnění, kdy naopak dochází ke zpomalení frekvence tepu.

Víme již, že lidský plod, pokud vývoj jeho sluchového aparátu proběhl v pořádku, v matčině děloze slyší zvuky. Nyní se krátce zastavme u paměti plodu. Aby totiž mohla mít hudební zkušenost plodu v prenatálním období pozitivní vliv na jeho pozdější

¹⁷ FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7., s. 127, 128

hudebnost, musí si plod danou dobu pamatovat to, co slyšel. Touto skutečností se zabýval například Hepper (1991). Ten se studií snažil zjistit, kdy přesně si je plod schopen zapamatovat hudbu, kterou opakovaně slyšel. Testoval plody následujícím způsobem. Opakovaně přehrával těhotným ženám stejnou hudbu a přitom sledoval reakce plodu. Při znovuzaznění opakovaně přehrávané hudby se plod v děloze začal pohybovat. To dokazovalo, že si plod danou hudbu pamatuje. Došel k zajímavému závěru. Přestože sluchový orgán je plně vyvinut již čtyři až tři měsíce před jeho narozením, jak jsme se zmínili dříve, schopnost zapamatovat si dříve slyšenou hudbu má plod až po třicátém týdnu.

To, že dítě po narození upřednostňuje některé zvuky, úzce souvisí s tím, že se s danými zvuky seznámilo právě v prenatálním období, a proto jim dává přednost před jinými, které v době před narozením neslyšelo.¹⁸ „*Jedná se zejména o preferenci hlasu:*

a) hlasu určitého mluvčího (matky)

b) určitého prozodického úryvku, který matka během posledních týdnů svého těhotenství četla nebo zpívala

c) určitého hudebního úseku či celé hudební skladby

d) mateřského jazyka“

Mezi největší důkazy tohoto faktu patří to, že novorozenci zcela jasně dávají přednost hlasu své matky. Studie DeCaspera a Prescottta (1984) dokazují, že toto upřednostňování není založeno jen na tom, že matka je s dítětem po narození ve velmi těsném kontaktu. Bylo dokázáno, že i když byly děti ve stejném kontaktu s otcem jako s matkou, neupřednostňovaly hlas otce před ostatními hlasy mužů. Jiné studie potvrzují, že pokud matky poslouchaly pravidelně během těhotenství určitou hudební skladbu a ta pak byla přehrávána dětem po narození, došlo u nich k výraznému zklidnění, někdy až k úplnému utišení. Na hudbu, kterou matky v těhotenství neposlouchaly, děti takovýmto způsobem nereagovaly. Poněkud úsměvně pak působí výsledky studie Anda a Hattorriho (1970), které dokazují, že stejně děti reagují i na rušivé zvuky. Děti matek, které v těhotenství žily poblíž letiště a slyšávaly tudíž hluk leteckého provozu, při tomto hluku lépe usínaly, než děti matek, které tomuto hluku vystaveny nebyly.

¹⁸ Tamtéž, s. 129

Všechny tyto výzkumy dokazují, že lidský plod (ale i plody jiných savců) prokazatelně dokáže reagovat na hudební díla či zvuky, které slyšel v prenatalním období, a po narození tyto zvuky upřednostňuje. Není však zcela jasné, zda tyto prenatalní prožitky mají nějaký pozitivní vliv na pozdější hudební rozvoj dítěte. Zároveň není přesně známo, jak dlouho si plod dokáže určitou prenatalní hudební zkušenost zachovat a udržet v paměti. Nicméně za velmi podstatné je považováno to, že hudební prenatalní prožitky a zkušenosti se významně podílejí na citovém vývoji dítěte.

Pro rozvoj hudebnosti dítěte je dozajista důležité, aby jej matka záhy po jeho narození zahrnovala dostatkem hudebních podnětů. Jako úplně nejpřirozenější a zároveň nejjednodušší můžeme považovat zpěv ukolébavky. Zatímco zpěv matek na dítě byl v minulosti zcela přirozeným jevem, v dnešní době, bohužel, příliš matek svému dítěti nezpívá. Sahají často k používání reprodukované hudby, která ovšem nemůže ani v nejmenším nahradit přímé vzájemné působení s dítětem.

Ale vraťme se k ukolébavkám. Ukolébavku snadno poznáme, i když ji slyšíme bez textu a není zpívána, nýbrž jen zahrána na hudební nástroj. Ukolébavky ze všech koutů světa mají stejné rysy a znaky. Příznačnými znaky všech ukolébavek je sestupná melodická linka, jednoduchost a velmi pomalé tempo, které působí uklidňujícím dojmem. Často jsou také opatřeny repeticemi. Matky (mnohdy samozřejmě také otcové) často ukolébavky intonují ve vyšší hlasové poloze a odlišnou barvou hlasu. Toto vše je zdůvodněno tím, že při zpěvu ukolébavky dochází k intenzivnějšímu citovému rozechvění a prožitkům (pocity štěstí, vzájemné blízkosti s dítětem). Jde vlastně o formu hudební komunikace, která posiluje vztah mezi rodiči a dětmi. Děti se prostřednictvím této komunikace učí poznávat, že hudba je přirozenou součástí lidského života.

Pisatelka této práce má osobní zkušenost se zpěvem dítěti již známých písní v souvislosti s nočními děsy, kterými v útlém věku trpěla její dcera, a které jí byly po lékařském vyšetření diagnostikovány. Dívka byla navyklá každý večer naslouchat matčině zpěvu nejen ukolébavek, ale i známých dětských písní. Matka náhodou zjistila, že pokud začne při právě probíhajících děsích dceři zpívat, ta se utiší a spí klidným spánkem. Nic jiného ke zklidnění nepřispívalo. Nepomáhalo dceru slovně konejšit, uklidňovat nebo chovat. Ale stačilo zazpívat některou z písniček, kterou již dcera dříve slyšela, a došlo k úplnému zklidnění. Toto zjištění se pro pisatelku stalo velmi cennou a užitečnou zkušeností.

Pokud matka ovládá hru na hudební nástroj, jistě se shodneme, že je také velmi vhodné, aby na něj svému potomkovi co nejčastěji hrála. Hra na hudební nástroj blízkým členem rodiny je zcela určitě jedním z faktorů, které mohou pozitivně ovlivnit hudebnost dítěte a podpořit tak jeho zájem o hudbu, později pravděpodobně i chuť jedince naučit se také hrát na hudební nástroj. A to buď na ten samý, nebo na některý z jiných.

3.2.3 Vliv otce

Otec má stejnou možnost dítě ovlivnit jako matka. Můžeme polemizovat o tom, že netráví s dítětem takové množství času jako matka, ale v současné době není již nikterak výjimečné, že otec zůstává s dítětem na mateřské dovolené a tím s ním, v některých případech, tráví více času než matka. Ideální je, když s dítětem tráví co nejvíce společného času matka i otec zároveň. Zpívat písničku nebo mu zahrát na nástroj mohou oba rodiče, můžeme říci, že je to žádoucí.

3.2.4 Vliv prarodičů

Ať chceme nebo ne, i dnes se na výchově dětí podílejí více či méně jejich prarodiče. Není sice běžné, aby přímo v jedné domácnosti žily tři až čtyři generace pospolu, ale prarodiče jsou součástí života dětí. K rozvoji hudebních schopností svých vnoučat mohou pozitivně přispět už jen tím, že například je doprovodí do instituce, kde se hudebně realizují. Tady ovšem narazíme na problém, který je tak typický pro dnešní dobu. A tím je vysoká míra zaměstnanosti dnešních babiček a dědečků. To souvisí částečně s jejich pozdějším odchodem do starobního důchodu, ale také s tím, že současní prarodiče mají více možností realizovat a uspokojovat své potřeby. Tím máme na mysli, že mohou cestovat, studovat, zkrátka věnovat se svým koníčkům v mnohem větší míře než tomu bylo v minulosti.

Hlavně na vesnicích je stále patrný vliv prarodičů na hudební rozvoj dětí hlavně v souvislosti s tím, že když se narodí vnouče prarodiči, který ovládá hru na hudební nástroj (mnohdy i jen jako samouk), v podstatě hned po narození je jasné, že vnouče se bude také učit hře na stejný nástroj. Můžeme to chápat jako určitý typ dědičnosti, protože dítě vlastně hru na hudební nástroj podědí. Mohli bychom sice polemizovat o tom, zda jde o vhodný způsob hudebního rozvoje dětí, ale mějme na paměti, že kdyby nefungoval, v mnohých případech by se dítě ke hře na hudební nástroj nedostalo.

3.3 Škola

Dalším prostředím, ve kterém může být dítě hudebně pozitivně ovlivněno, je škola. Nejprve se dítě začleňuje do mateřské školy. Zde by měla být hudba součástí každého dne. A to ve všech jejích podobách. To znamená zpěv písní, rytmizace říkadel a jejich rytmický doprovod na Orffovy nástroje, pohybově taneční doprovod písně a v některých mateřských školách i hra na melodický hudební nástroj, nejčastěji zobcovou flétnu. Nutno ovšem říci, že toto vše není v denním programu většiny mateřských škol, nýbrž jen velmi malého počtu. Souvisí to ve velké míře s tím, že v současné době je stále více patrné odsouvání hudebních složek ve výchově do pozadí ve prospěch jiných.

Vzpomeňme na dobu poměrně nedávnou, kdy pravidelně v jarních měsících navštěvovali mateřské školy učitelé hudebních škol (tehdy ještě LŠU) a mapovali předpoklady k dalšímu hudebnímu rozvoji u dětí předškolního věku. Mnohdy mezi nimi objevili i dítě nadané. Rodičům bylo včas doporučeno, aby své dítě nechali dále hudebně rozvíjet, byly s ním probrány možnosti dalšího hudebního vzdělávání, kterých sice nebylo mnoho, ale nadané děti, nebo děti projevující zájem o hudbu ve větší míře než jejich vrstevníci, byly včas podchyceny. Je velká škoda, že v současnosti tato užitečná činnost zcela vymizela a vše je pouze na paní učitelce v mateřské škole, která, pokud má sama blízký vztah k hudbě, může také rozeznat hudebně nadané dítě a s rodiči probrat možnosti, které by byly vhodné pro jeho další rozvoj v hudební oblasti.

V základních školách není situace s hudební výchovou také nikterak veselá. Časová dotace jedné hodiny výuky týdně je přímo žalostná. Všechny činnosti, které jsou obsahem předmětu Hudební výchova, skutečně nemohou pedagogové stihnout, i kdyby sebevíc chtěli. Výjimkou jsou školy s rozšířenou výukou hudební výchovy, kterých však není mnoho, a rodiče tedy nemají možnost své dítě do takovéto školy umístit. A směr, kterým se ubírá naše současné školství, vyšší časové dotaci pro hudební výchovu příliš nenahrává, spíše naopak.

Je zcela nepochopitelné, že třetí stupeň vzdělávání (myslíme tím střední školy a odborná učiliště) se ve velmi četných případech bez výuky hudební výchovy musí obejít, neboť předmět má nulovou časovou dotaci. V tomto případě bychom si měli vzít za vzor systém školství ve Švédsku, kde místo, aby ubírali z hodin hudební výchovy, naopak zavedli povinně hru na hudební nástroj na druhém a třetím stupni všech škol. Hlavním důvodem

tohoto kroku byla prevence patologických jevů. Objektivní výsledky tohoto opatření ještě nejsou známy, ale jistě se shodneme, že se jedná o smysluplný krok vpřed.

3.3.1 Kolektiv

Ve škole se dítě začleňuje do kolektivu, stává se jeho členem a bývá jím ovlivněno. Jestliže některé z dětí již například hraje na hudební nástroj, mělo by dostat ve škole šanci předvést, co umí. Tím může pozitivně ovlivnit své spolužáky a vzbudit v nich zájem o další hudební vzdělávání mimo povinnou hudební výchovu. Pedagogové by tedy měli znát dosavadní hudební dovednosti svých svěřenců a vhodným způsobem je zapojit do výuky. V některých případech skutečně dochází k tomu, že v dítěti roste touha být jako onen spolužák, který umí hrát, a pokud je to jen trochu možné, prosadí si, aby se také mohlo věnovat hře na daný hudební nástroj. Někdy ti, kteří pozitivně ovlivňují, mohou být i ze starších ročníků. A to například tehdy, pokud účinkují na různých školních akcích.

3.3.2 Vliv pedagoga

Pedagog by měl být pro dítě vzorem a dobrým příkladem. V minulosti téměř vždy na školách vyučovali kantoři, kteří tyto předpoklady bez výjimky splňovali a byli odborně hudebně vzděláni. Bravurně ovládali hru na hudební nástroj, nejčastěji na housle, v mnoha případech zvládali hru i na několik hudebních nástrojů najednou. Většina z nich nejen že uměla hrát, ale také komponovat. Svůj um dokázali zužitkovat při výuce téměř každého předmětu. Děti, které měly hudební talent, měly více možností, jak zlepšit své životní podmínky, neboť hudební nadání dávalo naději k lepšímu zajištění existenčních podmínek. Tato skutečnost v 18. století významně přispěla k rozvoji hudebnosti v Čechách.

V současné době by měli učitelé prvního stupně ovládat hru na klavír nebo housle. Velmi často však používají i kytaru a jiné hudební nástroje. Jistě se shodneme, že nejde o to, na jaký hudební nástroj pedagogové hrají, ale jakým způsobem dokáží dětem přiblížit svět hudby a vzbudit v nich opravdový zájem o ni.

3.4 Masmédia

Média se vyvíjela poměrně dlouhou dobu a během svého vývoje se rozdělila na dva druhy, a to média tištěná a elektronická. Mezi média tištěná řadíme hlavně noviny, časopisy, knihy. Do skupiny elektronických médií patří převážně rozhlas, televize, video, internet a počítač. A právě rozmach elektronických masmédií (hromadných sdělovacích prostředků) v minulém století, související s prudkým rozvojem v technických oblastech,

vedl k usnadnění přístupu k informacím, umění i hudbě všeho druhu. Ta se tak stala snadno dostupnou pro většinu společnosti.

Abychom lépe pochopili vliv masmédií, musíme si objasnit jejich funkce. Uvedeme si jejich čtyři základní funkce:¹⁹

*„A) **Funkce informativní:** Z hlediska této funkce (a pouze v této relaci) chápeme masmédiá jako nositele informací, která předávají adresátovi určitým způsobem (obrazem, zvukem, slovy, symboly aj.) zakódovanou informaci (zprávu), jež ovlivňuje jeho vědomí, názory a postoje. Prostřednictvím duchovních obsahů uložených v nejrozličnější formální podobě (odborná a vědecká literatura, umění všech druhů, elektronické nosiče) prezentují – respektive propagují – určitá konkrétní data, sdělení, zprávy, události, obraz historického údobí (jeho životního stylu, filozofického a politického ovzduší) atd.*

*B) S informativní funkcí úzce souvisí **komunikativní (intermediální) funkce masmédií.** Spočívá v jejich schopnosti uskutečňovat spojení mezi určitou skutečností, událostí, stavem nebo situací (či zprávou o ní) na straně jedné a recipientem (příjemcem) jako adresátem sdělení na straně druhé. V době názorových, politických a sociálních konfrontací se tato funkce masmédií stává nepostradatelnou.*

*C) Masmédia ovlivňují náš život hlouběji a významněji, než si většinou uvědomujeme nebo než jsme si ochotni přiznat. **Formativní funkci** vyjevují tím, že na základě určitého modelu člověka a světa, který vytvořila v představách svých adresátů, dosáhnou toho, že se příjemce do modelu vžije a vcítí tak, že konfrontuje prožitky jiných s prožitky svými, modelovou situací se situací svou a otevírá se jejich vlivu.*

*D) Pro poslední skupinu funkcí hromadných sdělovacích prostředků volíme název **rekreativní funkce.** Příznačné pro ně je, že v těchto funkcích se snaží svého adresáta osvěžit a navodit mu podmínky pro odpočinek, zotavení a celkovou regeneraci sil. Styk s masmédií vytrhuje člověka ze shonu všedního dne, dává mu zapomenout na každodenní starosti a navozuje u něho pocit příjemného rozpoložení.“*

Ideální je, když jsou všechny tyto funkce vyvážené. Tehdy nehrozí, že by se člověk stal na některém z médií závislý a nechal se jimi manipulovat.

¹⁹ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2., s. 65 – 69.

Ještě v poměrně nedávné době byla média využívána hlavně k interpersonálnímu styku. V současnosti jsou však všechna média v životě lidí spíše náhražkou tohoto styku. Hovoříme o jejich proměně, „*média se*:²⁰

1. zmnožují, např. reprodukcí charakteristickou pro knihtisk a šíření výtvarného a filmového umění;

2. typizují a technicky adaptují, aby mohla svoji působnost maximálně rozšířit; srovnej působení televize, rozhlasu, masově produkováných nosičů auditivního, vizuálního a audiovizuálního záznamu;

*3. sumují: medializována jsou méně složitá a méně atraktivní a působivá média: **média medializují jiná média a stále více se socializují.**“*

Pojďme si blíže představit média, která mohou jedince pozitivně, ale i negativně hudebně ovlivnit.

3.4.1 Rozhlas, rádio

Rozhlas spolu s rádiem patří k nejstarším médiím hned po médiích tištěných. Jeho vznik je datován roku 1916, tedy od první světové války. Nejprve měl funkci pouze informativní, později plnil také funkci rekreativní, zábavnou. Rádio nebo rozhlas jsou dnes součástí téměř každé domácnosti. Je stále více časté, že máme rádio puštěné jen jako kulisu, než abychom jej aktivně poslouchali. Známe celou řadu vysílajících stanic, které jsou zaměřeny na nejrůznější žánry. Co se týče hudby, mezi nejposlouchanější patří stanice, které vybírají posluchačům hudbu populární. Součástí jejich vysílání jsou reklamy, kterých je poměrně značný počet, a prokládají vysílání v pravidelných (velmi častých) intervalech. A tak se stále častěji stává, že dítě například u zápisu není schopné zazpívat lidovou píseň, ale u koho si můžeme bezpečně půjčit na novou kuchyni, či automobil, to zazpívat dokáže. Ostatně problém reklam se týká všech médií. Ale vraťme se k možnému hudebnímu ovlivnění dítěte tímto médiem. Pokud si dítě vybere stanici samo, je velmi pravděpodobné, že zvolí tu, která hraje populární hudbu. Její úroveň není zrovna na vysoké úrovni. A to jak v oblasti melodie, tak v oblasti textů nevalné kvality, v nichž nejsou výjimkou vulgarismy všeho druhu, které se sice v lepších případech podaří „vypípnout“, ale dítě není hloupé a snadno si je domyslí. Tudíž se můžeme domnívat, že dítě je tímto médiem ovlivněno

²⁰ Tamtéž, s. 70

spíše negativně. Avšak může se stát, že dítě zatouží umět zpívat nebo hrát jako jeho oblíbený interpret, a tím je v něm probuzena touha hudebně se více rozvíjet.

3.4.2 Televize

Jako médium, které dokáže přenášet nejen zvuk, ale i obraz, se začala televize po celém světě postupně prosazovat do domácností lidí od 30. let minulého století. Pokud chceme být konkrétní, tak v naší zemi proběhlo televizní vysílání poprvé v březnu roku 1948. Jednalo se o pokusné vysílání, přesněji o ukázkové vysílání pro veřejnost. Následovalo několik zkušebních vysílání, pravidelně začala tehdy ještě Československá televize vysílat v únoru 1954. Televizní přijímače se začaly objevovat nejprve v domácnostech bohatších lidí, kteří si je mohli dovolit. Do současné podoby se toto médium vyvinulo poměrně rychle. Neslouží již jen k předávání informací, k relaxaci, ale čím dál tím víc se televize stává komerčním, reklamním a hlavně život ovlivňujícím médiem, které do jisté míry dokáže masově ovládat každého jedince. Na toto nebezpečí upozornil již před více než čtyřiceti lety americký spisovatel Jerry Mander ve své knize *Čtyři důvody pro zrušení televize* (Doplněk vydán v roce 2000²¹).

Stejně jako v rozhlasu a rádiu, i v televizi zaujímá velkou část jejího vysílání reklama. Nevyhneme se jí ani při sledování stanic určených pro děti. Mnohdy je právě na těchto kanálech dokonce větší množství reklam než ostatních pořadů. Reklamní agentury si velmi dobře uvědomují, že děti jsou velmi snadno ovlivnitelné. Takže se opět setkáváme s tím, že si dítě pobrukuje melodii z reklamy, aniž by si uvědomovalo, proč to vlastně dělá.

Sledováním různých hudebních soutěží, ve kterých se hledá nejlepší zpěvák či zpěvačka, může být dítě do jisté míry pozitivně, ale i negativně ovlivněno. Pozitivně v případě, že ho v soutěži zaujme skutečně dobrý, chcete-li talentovaný, zpěvák. Negativně logicky v opačném případě, což bývá mnohem častěji, jak můžeme mnohdy slyšet. Rovněž sledováním hudebních televizních stanic nemůžeme čekat žádné zázraky v hudebním vývoji dítěte. Pokud máme přehled o u nás dostupných hudebních kanálech, jistě se shodneme v tom, že ani jeden z nich není plnohodnotným zdrojem pozitivních hudebních vlivů na dítě.

²¹ MANDER, Jerry. *Čtyři důvody pro zrušení televize*. Brno: Doplněk, 2000. Sociálně-ekologická edice. ISBN 80-7239-063-5.

Ale dítě nemusí nutně sledovat jen hudební kanály, aby narazilo na hudební pořad určený právě pro děti, někdy i pro dospělé. Vysílány jsou dnes převážně na televizních programech určených svou skladbou právě pro děti. Mnohé si jistě pamatujeme z našeho dětství. Ty sice pomalu vymizely, ale přibýly nové, pro současné děti atraktivnější. Jejich kvalita se však v mnohých případech nevyrovná těm, které mají u svého natočení v titulcích starší datum. Pro lepší orientaci uvádíme několik příkladů těch nejznámějších hudebních pořadů.

Nejprve jsme vybrali několik, které se věnují zpěvu. Jedním z nejstarších hudebních pořadů pro děti byl vysílán tehdy ještě Československou televizí v 70. letech minulého století. Jmenoval se Hledáme písničky pro děti. V téměř dvacetiminutové dotaci známí populární zpěváci (např. Waldemar Matuška, Václav Neckář nebo Helena Vondráčková) zazpívali společně s dětmi několik umělých písní. Byly natočeny pouze 2 díly. První se odehrával v pražských zahradách, druhý na hřišti.

Dlouhou dobu jsme na televizních obrazovkách v podvečerních hodinách mohli vídat pětiminutový pořad Zpívánky, který ohlašovala znělka s melodií lidové písně Spievanky a ilustrací Kornelie Němečkové. Ilustrace byla později několikrát obměněna, ale hudba znělky zůstala stejná. Známí herci zde nejprve krátce představili, jak název pořadu napovídá, a poté zazpívali lidovou píseň. Tím, že to byli herci, mnohdy nešlo o kvalitní bezchybný zpěv, ale určitě šlo o hudební pořad, který měl poměrně velkou sledovanost. K té přispíval také čas vysílání, který byl těsně před Večerníčkem. Pozitivem byl také fakt, že v mnoha natočených dílech byly zapojeny také děti, které zde nejen zpívaly, ale doprovázely zpěv na rytmické, někdy i netradiční hudební nástroje (např. na hrábě při písni Nestarej se, ženo má). V novějších dílech se pravidelně jako moderátor objevoval hudebník Jaroslav Krček.

Od roku 1988 se pravidelně jednou ročně vždy o Vánocích vysílal pořad Hodina zpěvu. V něm autoři písní Jaroslav Uhlíř (autor hudby) a Zdeněk Svěrák (autor textů) představili vždy několik nových písní. Zpěv písní byl prokládán zajímavým, vtipným a pro děti přitažlivým poučným vyprávěním obou hlavních protagonistů. Jejich zpěv byl vždy propojen se zpěvem dětí přítomných ve studiu na natáčení. Písně pánů Uhlíře a Svěráka za ta léta doslova zlidověly a každý nový díl byl s nadšením očekáván nejen dětmi, ale i jejich rodiči a prarodiči. Závěrem každého dílu zazněla píseň Není nutno, kterou známe z filmu Tři veteráni.

Mezi nověji natočené patří Písničkohraní, kterým provází moderátoři a herci Magdalena Reifová a Petr Vacek. Humornou formou dětem představují jednoduché písně, které již děti mohou znát z pořadu Kouzelná školka, který Magdalena Reifová také uvádí. Písně jsou doprovázeny také tancem obou moderátorů.

Muzicírování je hudebním pořadem, jehož prostřednictvím nás Jitka Molavcová a Jan Maxián seznamují především s písněmi z repertoáru divadla Semafor, ale i s písněmi jiných autorů. Zpěv je zde propojen také s dramatizací písně.

Pro děti jistě přitažlivý je hudební pořad Písničky doktora Notičky. Značný podíl na tom má fakt, že hlavními protagonisty tohoto pořadu jsou členové populární skupiny Chinaski v čele se svým frontmanem Michalem Malátným. Ten je zde právě oním doktorem Notičkou, jenž se za vydatné pomoci svých spoluhráčů ze skupiny, kteří jsou zde za zdravotní bratry, snaží vyléčit písničky, ve kterých je uvedena nepravda. Léčí jak známé lidové písně, tak i písně umělé. A protože podle doktora Notičky je hudba nejlepším lékem, léčí je hudbou v podobě jiné písně.

Za dobrý příklad využití mezipředmětových vztahů můžeme považovat obsah hudebního pořadu Děti kreslí písničky, ve kterém se prolíná hudební výchova s výchovou výtvarnou. Jde o krátký videoklip ke známé písni (většinou umělé), který je natočen z obrázků, které namalovaly či nakreslily samy děti.

Přiblížit dětem vážnou hudbu se daří v hudebně naučných pořadech. Jedním z nich je pořad Opera nás baví. Děti se zde dozví, co že to vlastně opera je a seznámí se nejen s životy domácích i světových tvůrců oper, ale také s dějem vybraných oper.

Podobným pořadem jsou Hudební perličky Pavla Šporcla. Známý houslista zde děti seznamuje se životem nejen českých hudebních skladatelů a zahraje vždy známou skladbu či část z rozsáhlejšího díla na své pověstné modré housle. Někdy předvede i zpěv nebo tanec.

Z čeho se skládají různé hudební nástroje a jak se na ně hraje, dětem prozradí zpěvák Adam Mišík, který je moderátorem pořadu Filharmonici na ulici. V každém díle představí jeden hudební nástroj společně s vybraným mladým hudebníkem, který na konkrétní hudební nástroj hraje.

V nabídce hudebních pořadů pro děti nalezneme také takové, ve kterých je propojena hudba s tancem. Velmi populární jsou Taneční hrátky s Honzou Onderem. Děti se během

pořadu naučí zábavnou formou krátkou choreografií na známou píseň nebo filmovou hudbu. A naučí je to Jan Onder, choreograf a tanečník, kterého většina dětí zná z pořadu Star dance.

Rytmix je poměrně mladý hudebně taneční pořad, který se dostal na televizní obrazovku a je určen především dětem, které se chtějí naučit tančit. V každém díle se děti naučí tanec. A to nejen moderní, jako např. street dance, ale i klasický jako je třeba paso doble nebo samba. Zároveň se dozví základní informace o daném tanci a o interpretovi, na jehož hudbu tančí. Jednotlivé díly se natáčejí s dětmi ve školách, které o natáčení projeví zájem. Pořadem provází tři moderátoři a zároveň tanečníci Michaela Gatěková, Jakub Mazůch a Patrick Ulman.

V Hýbánkách nejde o klasickou choreografií, ale o jednoduché cvičení dětí, které je připraveno na podkladě většinou lidové písně. Děti si tedy s Kristýnou, která předevičuje a zpívá, a Zdeňkem, který doprovází na klavír, protáhnou tělo a navíc se naučí písničku.

To byl jen stručný přehled některých hudebních pořadů vysílaných hlavně pro děti. Některé z nich jsou velmi kvalitní a mohou dítě přivést do světa hudby a probudit v něm zájem o ni. Většinu těchto pořadů si mohou děti opakovaně přehrát na dalším zmíněném médiu, a tím je internet.

3.4.3 Internet

Internet je v současné době hromadný sdělovací prostředek, který se rozvíjí na základě velmi rychlého technického vývoje nejrychleji ze všech sdělovacích prostředků. Původ slova internet můžeme vysledovat z latinského internus = vnitřní nebo z latinského inter = mezi a anglického net = network (česky síť). Počátky internetu sahají do sedmdesátých let minulého století, u nás došlo poprvé k připojení na internet v roce 1992. Do života nás všech se ve větší míře toto médium rozšířilo až po roce 2008. Dnes si bez internetu dokážeme představit život jen těžko. Je dostupný široké veřejnosti, je pomocníkem, který umí poměrně snadno vyhledat potřebné informace, ale má i svou stinnou stránku. Stejně jako na ostatních médiích, i na internetu se může člověk stát závislým. A touto závislostí jsou více ohroženy právě děti, které tráví příliš mnoho času na nejrůznějších sociálních sítích.

Snadno dostupná je na internetu hudba všeho druhu a žánru. I velmi malé děti dnes sledují stránky s hudební tematikou, které ovšem nejsou z hlediska svého obsahu příliš kvalitní.

Ano, najdeme zde i hudbu klasickou, ale mnohdy je doprovázena nekvalitním obrazovým materiálem, který, když už si dítě tuto hudbu pustí, od jejího poslechu často odradí. A přiznejme si neblahou skutečnost, a to totiž takovou, že děti si většinou klasickou hudbu na internetu nepustí. Raději si opět poslechnou hudbu populární, v horším případě nepovedené pokusy některých jejich vrstevníků, kteří si myslí, že jsou hudebníci a mají v této oblasti co nabídnout. Úroveň videoklipů mnohdy může narušit i mravní vývoj dítěte.

Každé médium může být dobrým pomocníkem jen v případě, že je využíváno v rozumné míře. V opačném případě může dojít k tomu, „že je jen oddechovou záležitostí, nepodněcuje myšlení, vede k pasivitě; odvádí člověka od jeho vlastního života do fiktivního světa smyšlených hrdinů; prostřednictvím častých násilných a brutálních scén např. ve filmu otupuje jeho lidské citění, zvyká jej na násilí a brutalitu jako samozřejmé součásti všedního života, případně jej vede k napodobování; je povrchní, neváží si skutečných hodnot života; je nástrojem k manipulaci s jednáním i názory lidí (např. prostřednictvím reklamy); usiluje jen o zisk bez ohledu na skutečnou kulturní hodnotu.“²²

²² PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologie. Občanská nauka (základy společenských věd)*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-26588-X., s. 40.

4 Instituce, kde se děti mohou hudebně vzdělávat

Chtějí-li rodiče, aby se jejich děti hudebně rozvíjely nad rámec povinné výuky hudební výchovy na základních školách, mají několik možností, které mohou využít. Musí však zvážit, zda chtějí pro své dítě kvalitní hudební vzdělání. Ne všechny instituce toto poskytují. V následující části práce se s nimi blíže seznámíme.

4.1 Základní umělecké školy

Mezi nejznámější a nejvyhledávanější patří základní umělecké školy (ZUŠ). Každá základní umělecká škola je povinna řídit se vyhláškou o základním uměleckém vzdělávání, č. 71/2005 Sb. ze dne 9. února 2005, vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Děti, které ZUŠ navštěvují, jsou tedy žáky a jsou v pololetí a na konci školního roku klasifikovány, dostávají vysvědčení a vykonávají zkoušky. Samozřejmostí je, že výuku vedou v oboru vystudovaní učitelé, kteří mají možnost věnovat se každému žákovi individuálně. Nepřítomnost žáka na výuce musí být řádně omluvena zákonným zástupcem. Po přihlášení ke studiu probíhá zápis, na kterém je dítě zkoušeno, zda má předpoklady na jím vybraný obor. Při výběru ZUŠ můžeme vybírat jak ze státních, tak ze soukromých, přičemž kvalita výuky může být výrazně odlišná. Je proto nutné pečlivě zvážit, kterou školu rodiče pro hudební vzdělávání svých dětí zvolí.

Rodiče obvykle mohou vybírat z několika oborů. Jedná se o hudební obor, jehož součástí je jak hra na vybraný hudební nástroj nebo sólový zpěv, tak také výuka hudební nauky, která obvykle trvá pět let, první rok se jedná o přípravné studium. Dalším oborem, který je úzce spjat s hudebním oborem, je obor taneční. V nabídce většiny ZUŠ jsou pak ještě obory výtvarný a literárně-dramatický.

Vzdělávání v ZUŠ není bezplatné, rodiče musí uhradit školné, které se liší podle velikosti ZUŠ a zvoleného oboru. Průměrná úplata za vzdělávání nesmí přesáhnout 110% skutečných průměrných neinvestičních nákladů školy na žáka. Pásmo výše úplaty za vzdělávání v ZUŠ se v průměru pohybuje od 1.300 Kč až do 2.200 Kč za pololetí. Měsíčně tedy rodiče zaplatí průměrně 350 Kč. To se jeví na první pohled jako přijatelná částka, ovšem ne každá rodina si může dovolit vynaložit ji na hudební vzdělání svého dítěte. Pokud se jedná například o rodiče samoživitele, může jít z jeho pohledu o částku poměrně vysokou. A nemusí jít nutně jen o rodiče samoživitele. V případě, že v ZUŠ studuje jedno dítě více oborů, nebo více dětí z rodiny jeden obor, jde již o částku poměrně

vysokou. V těchto případech může rodič požádat příslušný sociální odbor, kterému doloží všechny skutečnosti, a ten pak následně může část školného nebo celé školné zaplatit z fondu určenému na tyto účely na základě faktury, kterou vystaví ZUŠ. Je však také možné, že o slevě ze školného či prominutí školného rozhodne sám ředitel. Takovéto rozhodnutí je však bezdůvodné, protože ředitel ZUŠ nemá právo požadovat po rodičích jakýkoli doklad o výši příjmů v rodině. Úplata za školné je jediným provozním příjmem ZUŠ.

4.2 Školní družiny a kluby

Pokud rodiče nechtějí využít možnost dalšího hudebního vzdělávání dětí v ZUŠ, mají samozřejmě na výběr z dalších možností. Jednou z nich je navštěvování různých hudebních kroužků v rámci školních družin a klubů při základních školách, které patří mezi instituce zájmového vzdělávání. Výstupem není stupeň vzdělání, ale úkolem těchto institucí je kompenzovat dopolední zátěž, které jsou děti vystaveny. Pomocí činností, které zde probíhají (tedy i hudební), napomáhají ke správné duševní hygieně, mají funkci relaxační i zdravotní a v nemalé míře je lze využít i jako prevenci patologických jevů.

Jistou výhodou je, že při takovéto volbě odpadá přesouvání se do jiné vzdělávací instituce. Dítě zůstává ve škole. Také finanční stránka celé věci je více než příznivá. Pokud je někde tato výuka zpoplatněna, jedná se o nesrovnatelně nižší peněžní částky než např. v ZUŠ. Obvykle rodiče zaplatí částku v řádu do sta korun, některé školní družiny nebo kluby tuto činnost poskytují zcela zdarma. Nevýhodou ovšem je, že při takovéto formě vzdělávání není mnohdy zaručena jeho kvalita ani odborné vzdělání pedagoga. Velmi pravděpodobné je i to, že není zaručen individuální přístup, protože většinou tato výchovně vzdělávací činnost probíhá formou skupinové výuky, která může být v začátcích i mírně přínosná, postupně však zcela nevyhovující pro další celkový hudební rozvoj dítěte a téměř ve všech případech chybí soustavná příprava v oblasti hudební nauky.

Další nevýhodou je také skutečnost, že ne všechny školní družiny a školní kluby mohou nabídnout takovouto službu. Pokud se jedná o více oddělení ve školní družině či školním klubu, je to snáze proveditelné než v zařízeních, které mají k dispozici pouze jedno oddělení. Ve více odděleních lze žáky, kteří nabídku nevyužívají, v případě výuky sloučit do jednoho oddělení, v dalším pak může probíhat výuka. Pedagog se pak může věnovat pouze těm žákům, kteří se chtějí dále hudebně rozvíjet. Je zcela logické, že v jednom

oddělení toto možné není. Z toho vyplývá, že takováto možnost je pouze u větších škol, které mají více oddělení.

Také možnosti nabídek nemohou být příliš pestré. Nejčastěji nabízené možnosti jsou hra na zobcovou flétnu, kytaru nebo sborový zpěv.

4.3 Domy dětí a mládeže

Dalšími institucemi, které mohou rodiče využít, jsou domy dětí a mládeže. Nabídka je velmi podobná jako u školních družin a klubů. Obvykle je zde nabízena výuka hry na zobcovou flétnu a akustickou kytaru. Tuto nabídku zpravidla nabízejí okrsková a okresní města. Ve větších městech bývá nabídka rozšířena také o výuku hry na elektrickou kytaru, elektrické klávesy či sólový zpěv a tanec. S velikostí města, ve kterém je dům dětí a mládeže provozován, souvisí také výše úhrady za tuto výuku. Zatímco v menších městech nepřesáhne zaplacená finanční částka 500 Kč za školní rok, ve větších městech může rodič zaplatit až 3.200 Kč za stejné období.

Otázkou opět zůstává kvalita výuky. Je velmi pravděpodobné, že ani v těchto institucích nevyučují kvalifikovaní učitelé. Negativem je také to, že ani tady neprobíhá soustavná výuka hudební nauky, takže se může stát, že dítě se sice naučí hrát na nástroj, ale například nezná vůbec noty. To může být překážkou pro jeho další případné hudební vzdělávání nebo uplatnění v oblasti hudby.

Pozitivem u domů dětí a mládeže, ale i u školních družin a klubů, může být však to, že dítě zakusí, jaké to je hrát na hudební nástroj, co to obnáší, aniž by rodiče vynaložili příliš vysoké výdaje. Pokud dítě získá pozitivní zkušenost a výuka jej začne bavit, není nic snazšího, než ho přihlásit do ZUŠ. Takže obě tyto možnosti můžeme považovat za přínosné pro takové děti, které třeba neprojevují plnohodnotný zájem o hudební vzdělávání, ale návštěvou právě takovýchto institucí se u nich může touha po hudebním vzdělávání plně rozvinout. Mnohdy se mezi dětmi může objevit i skutečný talent.

4.4 Střediska volného času

Střediska volného času patří, jako všechny dosud uvedené instituce, mezi školská zařízení. Jejich cílem je hlavně smysluplná organizace volného času dětí a mládeže všech věkových skupin. Odlišují se od výše uvedených také tím, že je mohou navštěvovat také dospělí a senioři. Některá fungují i ve dnech, kdy neprobíhá výuka ve škole, tedy i o prázdninách a víkendech po celý rok. Finanční zátěž je pro rodinu minimální, někde dokonce nulová.

Jejich činnost je velmi podobná činnosti domů dětí a mládeže. V podstatě jde o organizování zájmových kroužků dle zájmů dětí, tedy i hudebních. MŠMT je charakterizuje takto:²³ „*Střediska volného času jsou rovněž školskými zařízeními, jejich posláním je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů.*“ Jak vidíme, rozdíl je v tom, že případnou výuku zde zajišťují kvalifikovaní pedagogové, což je pro děti velkým přínosem. „*Většina středisek volného času se stala přirozeným centrem společenského života v obci.*“²⁴

4.5 Mateřská a dětská centra

Alespoň jedno mateřské nebo dětské centrum dnes najdeme téměř v každém městě. Zřizovatelem může být příslušný městský úřad, oblastní charita nebo samy maminky dětí. Obvykle fungují po celý den a nabízejí řadu pestrých činností pro děti za symbolický poplatek, který si stanovuje příslušné centrum. Věkový rozdíl dětí, které je navštěvují, je velmi různorodý. Od kojenců až po předškoláky. Nás budou zajímat právě ti. Právě pro ně jsou obvykle organizovány hudební činnosti. Jedná se velmi často opět o hru na zobcovou flétnu nebo různé tanečky. Ale přidat se můžou samozřejmě i děti mladší nebo starší.

Hudební výuka je zde jen v málo případech vedená kvalifikovaným pedagogem a nikdy ne individuálně. Často děti vyučují samotné maminky, které nejsou odborně hudebně vzdělané nebo mají jen částečné hudební vzdělání. Ale pokud dodrží určitá pravidla, určitě bychom tuto formu hudebního vzdělávání dětí neměli ztracovat. Opět jde o smysluplné trávení volného času, rozvíjení a upevňování sociálních vztahů. Ze zdravotního hlediska musíme přihlídnout k tomu, že hra na dechové nástroje, v tomto případě tedy konkrétně na zobcovou flétnu, rozvíjí funkci správného dýchání, což je v dnešní době zvýšeného výskytu různých respiračních nemocí více než žádoucí.

Pisatelka této práce má osobní zkušenost s výukou v mateřském centru. Ta probíhala jedenkrát týdně v časové dotaci šedesáti minut. Ve skupině byly děti ve věku od dvou do necelých šesti let v celkovém počtu osmi dětí. Za velkou výhodu označila to, že starší děti tzv. táhly mladší děti, které se jim snažily vyrovnat, a tím docházelo k tomu, že vše zvládaly rychleji než by tomu pravděpodobně bylo u individuální výuky. Negativem

²³ Dostupné na <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

²⁴ Tamtéž

ovšem bylo, že ty mladší brzdily ty starší. Byť v jednom případě, ale i tak, později doporučila matce, aby právě toto dítě přihlásila do ZUŠ, protože nebylo pochyb o tom, že se jedná o hudebně nadané dítě a v ZUŠ se tedy mohlo rozvíjet daleko více a rychleji, než tomu bylo tady. Významným zjištěním pro pisatelku bylo také to, že nejmenší děti nebyly schopny hrát podle not (ač se o to opravdu snažila), ale podle značek, které vytvořila s pomocí matek dětí. I tak se zcela určitě jednalo pro všechny tyto děti o přínos na poli jejich hudebního vzdělávání, protože polovina těchto dětí se později začala věnovat dalšímu hudebnímu vzdělávání v ZUŠ.

4.6 Nadační fond Harmonie

Pokud rodičům nevyhovuje z jakéhokoliv důvodu ani jedna z výše nabízených možností, mohou v České republice zapojit své dítě do projektu Nadačního fondu Harmonie. Ten funguje zatím pouze v Praze při dvou základních školách a je primárně určen dětem z dětských domovů a dětem ze sociálně slabého prostředí.

Abychom lépe pochopili činnost tohoto fondu, měli bychom se seznámit s původem projektu, kterým je činnost Nadačního fondu Harmonie inspirována, a tím je venezuelský projekt El Sistema. Ten vznikl v roce 1975 právě ve Venezuele a jeho cílem byla a je prevence kriminality, všech patologických jevů a antisociálního chování u dětí a mládeže pocházející z velmi chudých poměrů. A to formou systematického hudebního vzdělávání, kterého děti mohou dosáhnout aktivní hrou v symfonickém orchestru. Protože byl projekt velmi úspěšný, byl jeho program později zaveden do učebních plánů venezuelských státních škol. Tento záslužný projekt se rozšířil nejprve do okolních zemí, později i do Evropy, kde se do něj v současnosti zapojilo 24 zemí. Jako příklad osobnosti, která prošla tímto programem, můžeme jmenovat dnes světoznámého dirigenta Gustava Dudamela, který je jedním z důkazů, že projekt funguje.

Jak jsme již zmínili, u nás podle tohoto programu funguje Nadační fond Harmonie v Praze. Jeho patronkou je herečka Simona Stašová, která říká:²⁵ „*Děti jsou jako houba, která do sebe nasaje vše a zůstane to v nich. Rozvíjení talentu dítěte má jen samá pozitiva, rodiče pak nebudou mít strach, že se dítě bude nudit a protože neví, čeho se chytit, toulá se po ulicích. Tak tedy vzhůru do rozvíjení talentů u našich dětí, i když z nich nebudou hned páni Werichové a Janáčkové.*“

²⁵ Dostupné na <http://www.nfharmonie.cz/partneri/>

A jak tedy projekt funguje v České republice? Projekt, chcete-li, metoda, podporuje děti od druhé třídy a výš. Ty, v případě zájmu, nedělají žádné talentové zkoušky a ani nemusí mít svůj vlastní hudební nástroj, v tomto případě jakýkoliv smyčcový. Nástroj mají k dispozici i domů, kde mohou dále cvičit a hudebně se rozvíjet. Jejich výuka probíhá pod vedením profesionálních lektorů, obvykle jde o absolventy AMU nebo konzervatoře. To je velkým pozitivem celé akce. Aktivně zapojených dětí je v současnosti sedmdesát, přičemž minimální počet hráčů typu El Sistemového orchestru je čtyřicet. Scházejí se třikrát týdně a jedna lekce trvá dvě hodiny a patnáct minut. Cvičí všechny děti najednou, nejprve nápodobou, postupně si osvojují základy hudební nauky a přecházejí na hru z notového zápisu. Lektori tvrdí, že přínosem skupinové hry je fakt, že ti nadanější nedovolí vzdát to těm méně zdatným, kteří chtějí být stejně dobří jako jejich spoluhráči. Jelikož se jedná o děti, které nevyrostají v ideálním prostředí, je zde i velká citová vazba dětí na lektory. První veřejné vystoupení dětí je již po třech měsících výuky. Nejprve zahrají před svými blízkými, postupně i na větších veřejných akcích, a to bez nároku na jakýkoliv honorář.

Je tedy důležité vědět, z čeho je tento projekt financován. Jde hlavně o čerpání různých grantů, dotací a v nemalé míře sponzorských darů. Žádným jiným stálým příspěvkem, např. od městského úřadu nebo státu, fond nedisponuje. V souvislosti s finančním zabezpečením musí být počet dětí zapojených do projektu limitován a prozatím nemůže působit i v jiných městech. To je velká škoda, protože projekt funguje i o prázdninách, kdy pořádá velká hudební soustředění v zahraničí, na kterých se sejde až 750 dětí.

4.7 Vějíř Kladno, z. s.

Tento spolek, jak název napovídá, působí v Kladně a podporuje děti předškolního věku, které jsou sociálně znevýhodněné. Zřizuje pro tyto děti přípravné třídy a pomáhá jim se vším, co je potřebné pro řádný nástup do základní školy. Od roku 2018 hudebně vzdělává děti metodou El Sistema. Zatím se však jedná jen o jakousi miniskupinu. Projekt podporuje mimo jiné i Úřad vlády ČR, Středočeský kraj a Evropský sociální fond.

4.8 Ostatní možnosti

Ve větších městech (obvykle krajských) mohou rodiče využít nabídku studentů, kteří studují na konzervatoři nebo na vysoké škole s hudebním zaměřením a kteří nabízejí v rámci brigády výuku hry na hudební nástroj. A to buď prostřednictvím inzerátu, který si sami podají nebo se přihlásí u agentury, která pak jejich služby nabízí rodičům majících

zájem o hudební výuku jejich dětí. Druhá možnost je logicky finančně náročnější, protože v takovémto případě rodič platí i zprostředkovatelskou agenturu, ale je zde zaručena kvalitnější výuka, protože agentury si prověřují, zda lektoři hru na nástroj skutečně ovládají. Jestliže se tedy rodič rozhodne využít služeb agentury, zaplatí od 200 Kč do zhruba 350 Kč za jednu vyučovací lekci. V takovém případě má agentura pronajaté prostory, ve kterých výuka probíhá, to znamená, že dítě se musí dostavit na předem domluvené místo. Některé agentury však nabízejí nadstandardní služby, kdy zvolený lektor dojíždí přímo do bydliště dítěte. Při zvolení takovéto možnosti však rodič zaplatí za výuku o 100 až 200 Kč více. S tím je však předem seznámen a s vyššími náklady tudíž počítá.

V případě, že si rodič zvolí tu variantu, kdy si vybere lektora pro své dítě na základě inzerátu (bez využití služeb agentury), měl by si také ověřit, zda ten hru na nástroj ovládá na takové úrovni, aby mohl naučit hrát někoho jiného, v tomto případě dítě. Není nic horšího, než když si dítě zafixuje špatné základy hry na hudební nástroj, které pak jdou, například při přestoupení do ZUŠ, jen těžko odstranit. Pro rodiče, který není hudebně vzdělán, to může být problém. Je proto lepší, když požádá o radu někoho, kdo tomu, jak se říká, rozumí. Finanční náročnost je v tomto případě přijatelná, jedná se přibližně o částku v rozmezí 100 Kč až 150 Kč za jednu lekci.

V obou těchto případech není zaručena souběžná výuka hudební nauky, což je velkou nevýhodou. A přepočteme-li náklady (při jedné lekci týdně) na měsíc, dostaneme se na částku minimálně kolem 2000 Kč, což už je v některých případech vyšší částka než kterou by rodič zaplatil v některé ZUŠ za jedno pololetí. Je však otázkou, zda si toto rodič předem zjistí. Z našeho pohledu se nám to jeví samozřejmé, ale nezapomínejme, že ne každý rodič se předem obeznámí se všemi možnostmi, ze kterých si může vybírat pro další hudební vzdělávání svého dítěte.

Jako poslední možnost, která ovšem není vhodná pro malé děti, je samouka. Ta snad přichází v úvahu spíše pro starší děti, které jsou samy schopny se naučit základům hry na hudební nástroj například podle knihy nebo různých rad na internetu. Takovýto způsob sice nezatíží rodinný rozpočet, ovšem výsledek, až na výjimky, nebude nijak valný, neboť dítě nemá zpětnou vazbu a opět hrozí, že si zafixuje špatné základy hry na hudební nástroj.

Ať již rodič zvolí podle svého uvážení jakoukoliv z výše uvedených možností, zcela jistě se shodneme, že hudební vzdělávání dětí je smysluplnou činností, která obohacuje život nejen dítěte, ale vlastně nás všech.

5 Výzkum vlivu sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí

5.1 Předmět a cíle výzkumu

Předmětem výzkumu je zjistit, zda a do jaké míry ovlivňuje sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, jeho další mimoškolní hudební vzdělávání.

Cílem výzkumu je pak analýza výsledků dotazníků pro rodiče žáků navštěvujících tři různé ZUŠ ve městech, která se liší svou velikostí, a jejich následné porovnání. Analýzou a porovnáním se pokusíme vysvětlit, zda sociální prostředí, které dítě obklopuje, má skutečně vliv na jeho další mimoškolní hudební vzdělávání.

5.2 Pracovní hypotézy

Na základě prostudované odborné literatury a dosavadních praktických zkušeností byly stanoveny tyto pracovní hypotézy:

- 1) Pokud se některý z členů rodiny dítěte mimoškolně hudebně vzdělával, je pravděpodobné, že dítě se také mimoškolně hudebně vzdělává.
- 2) Volba hudebního nástroje, na který dítě hraje, ovlivňuje zejména rodina.
- 3) Cena hudebního nástroje může být kritériem ovlivňující rozhodnutí, zda na něj dítě bude hrát.
- 4) Rodiče vnímají hudební vzdělávání v ZUŠ jako nejlepší možnost pro své dítě.
- 5) Platba školného v ZUŠ je pro rodiče přijatelný zásah do rodinného rozpočtu.
- 6) Nutnost dojíždění negativně ovlivňuje mimoškolní hudební vzdělávání.

5.3 Organizace a metodika výzkumu

Výzkum byl prováděn ve třech ZUŠ, a to ve Vimperku (okresové město), v Českých Budějovicích (krajské město) a v Praze. Konkrétně se jednalo o Základní uměleckou školu Vimperk, Základní uměleckou školu Bohumila Jeremiáše v Českých Budějovicích a Soukromou základní uměleckou školu Music art, v.o.s. v Praze. V případě prvních dvou se jedná o běžné státní ZUŠ. Města byla záměrně zvolena tak, aby se výrazně lišila nejen svou velikostí, ale i rozdílnými sociálními podmínkami pro mimoškolní hudební rozvoj dětí. Do výzkumu se zapojilo celkem 134 respondentů – rodičů. Šetření se uskutečnilo v časovém horizontu května až prosince 2018 dotazníkovou formou.

Dotazník obsahoval celkem 10 hlavních otázek. Byly to jednak uzavřené otázky, ve kterých respondenti mohli odpověď zvolit z uvedených možností, tak otázky otevřené, ve kterých libovolně odpovídali dle skutečnosti. V některých případech (v pěti) zodpovídali respondenti ještě podotázku, a to podle toho, jak odpověděli na danou hlavní otázku. V ZUŠ ve Vimperku a Českých Budějovicích jej měli respondenti k dispozici jak v papírové, tak v elektronické formě. Mohli si vybrat. Je zajímavé, že v dnešní době, kdy se bez elektronického systému neobejde téměř nic, byla možnost vyplnění dotazníku v papírové formě upřednostňována. V ZUŠ v Praze pouze v podobě elektronické. Obecně mě však velmi zklamala návratnost dotazníků, která byla velmi nízká. Ve Vimperku se mi vrátilo pouze 47 (z 300 dotazníků), v Českých Budějovicích 54 a v Praze 33 vyplněných dotazníků.

5.4 Interpretace výsledků výzkumu

5.4.1 Analýza dotazníkového šetření

Vyhodnocení dotazníků jsem prováděla u každé z oslovených ZUŠ zvlášť, a to od ZUŠ v nejmenším po ZUŠ v největším městě. U zodpovězených uzavřených otázek jsem u vybraných odpovědí označené možnosti spočítala a následně spočítala jejich celkový počet. U otevřených otázek jsem se pokusila tyto odpovědi zobecnit a zařadit do různých kategorií podle charakteru dané odpovědi. Ty odpovědi, které se mi zdály být zajímavé, jsem se rozhodla uvést. Abychom se v odpovědích lépe orientovali, uvádím pro přehlednost tabulky a grafy.

Dotazník je součástí přílohy.

5.4.1.1 ZUŠ Vimperk

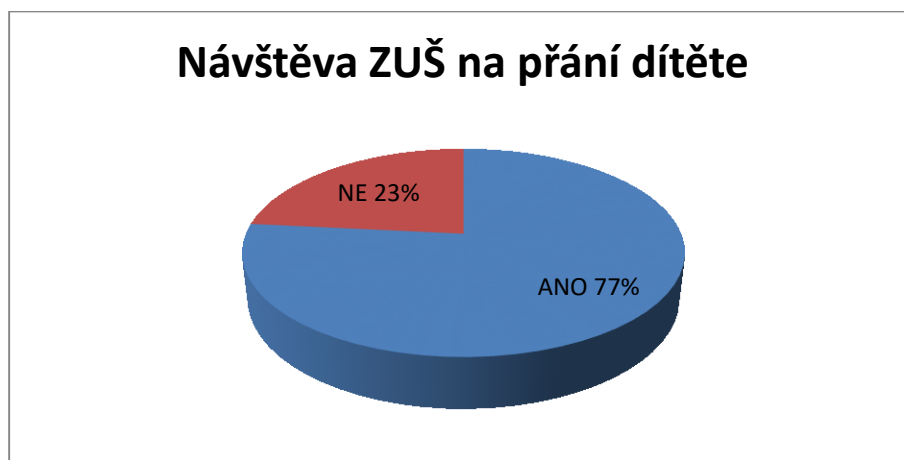
1) Proč jste si vybrali pro vaše dítě vzdělávání v ZUŠ a ne jinou formu (např. kroužek v DDM, soukromé hodiny, apod.)?

Z celkového počtu 47 respondentů 11 odpovědělo, že o jiné formě hudebního vzdělávání ani neuvažovalo. Kvalita vzdělání a odbornost pedagogů byla rozhodující pro 16 respondentů. 5 respondentů jako důvod uvedlo skutečnost, že se jedná o školní instituci a jejich dítě má tudíž zaručen doklad o absolvovaném vzdělání. Na základě dobrých referencí na ZUŠ Vimperk se rozhodlo pro vzdělávání v této instituci 6 respondentů. 2 respondenti odpověděli, že pro snadnou dostupnost (ZUŠ v místě

bydliště). Po jedné odpovědi měly tyto důvody: individuální přístup pedagoga, přání dítěte a hodnotně zúročený volný čas dítěte. 4 respondenti na tuto otázku neodpověděli.

Pro zajímavost uvádím pro mě nejzajímavější a nejužitečnější odpověď: „V České republice jsou ZUŠ na vysoké úrovni, jde o vzdělávání s dlouhou tradicí. Dítě má možnost si zapůjčit nástroj, hraje na různých vystoupeních, ať už na sólový nástroj nebo např. v orchestru. Jde o všestranné vzdělávání.“

2) Vaše dítě navštěvuje ZUŠ na základě vlastního přání?

Graf 1 Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ Vimperk)

ANO – 36; NE – 11

11 respondentů, kteří odpověděli ne, vybíralo možnosti z následující podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, vyberte možnost, která podle vás nejvíce vystihuje definitivní volbu vzdělávání vašeho dítěte v ZUŠ.

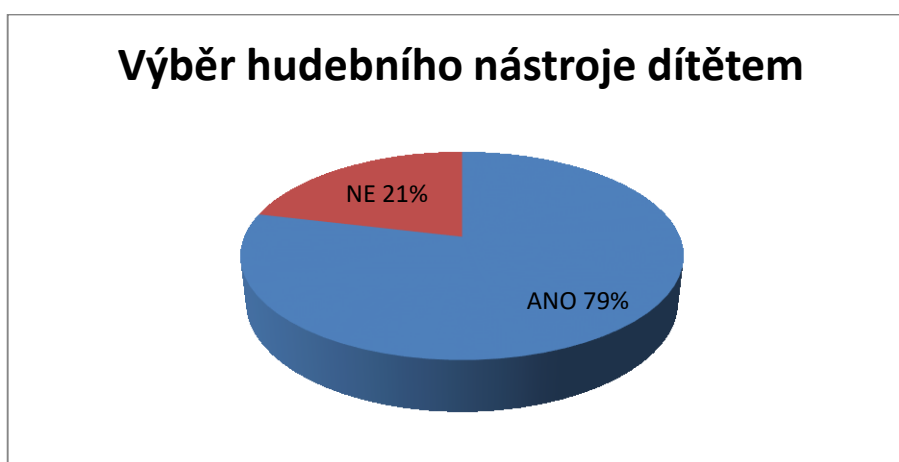
- vliv matky
- vliv otce
- vliv obou rodičů
- vliv prarodiče
- vliv někoho jiného (koho)

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 1 vychází z celkového počtu 11 odpovídajících respondentů.

vliv matky	6 (55%)
vliv otce	0 (0%)
vliv obou rodičů	5 (45%)
vliv prarodiče	0 (0%)
vliv někoho jiného	0 (0%)

Tabulka 1 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ Vimperk)

3) Hudební nástroj, na který vaše dítě hraje, si vybralo samo?

Graf 2 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ Vimperk)

ANO – 37; NE - 10

37 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě hraje.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 2 vychází z celkového počtu 37 odpovídajících respondentů.

klavír	19 (51%)
elektronické klávesy	1 (3%)
trubka	4 (11%)
lesní roh	1 (3%)
příčná flétna	2 (5%)
klarinet	2 (5%)
akordeon	1 (3%)
violoncello	2 (5%)
bicí	1 (3%)
kytara	3 (8%)
elektrická kytara	1 (3%)

Tabulka 2 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ Vimperk)

10 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovídalo na následující 2 podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě chtělo hrát, a na jaký hraje.

4 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na klavír. Z toho jedno dítě hraje na klarinet, jedno na zobcovou flétnu, jedno na kytaru a jedno na fagot.

2 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na tubu, ale hrají na fagot a tenor.

1 respondent odpověděl, že jeho dítě chtělo hrát na bicí, hraje na trubku.

3 respondenti odpověděli, že jejich dítě nevědělo nebo mu to bylo jedno. Hrají na lesní roh, trubku, zobcovou flétnu.

Pouze 7 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovědělo na následující podotázku. 3, kteří neodpověděli, odpovědět nemohli, neboť jejich dítě si žádný nástroj nevybralo.

Co rozhodlo, že vaše dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo?

- cena hudebního nástroje
- nedostatek místa v domácnosti na hudební nástroj
- způsob hry na hudební nástroj, náročnost hry

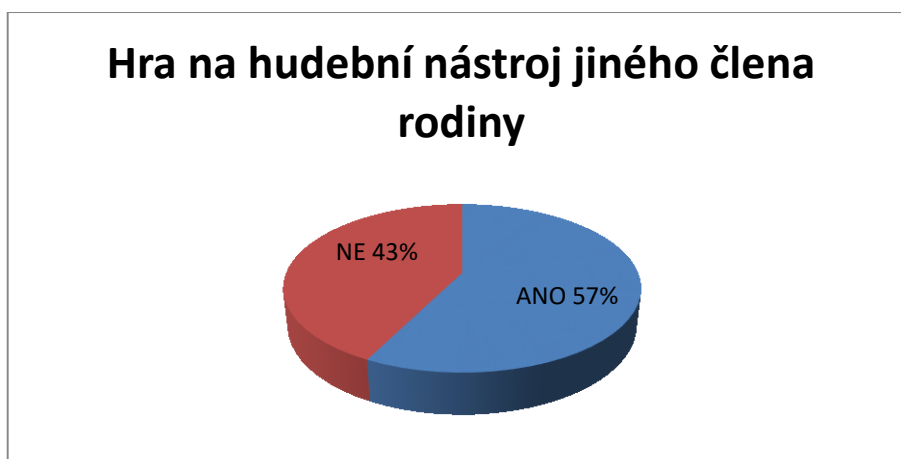
- jiný důvod (uveďte, jaký)

2 ze 4 respondentů, kteří uvedli, že jejich dítě chtělo hrát na klavír, vybrali možnost „cena hudebního nástroje“, 1 respondent zvolil možnost „nedostatek místa v domácnosti“ a 1 respondent uvedl jiný důvod, a to „doporučení učitele“.

1 z 2 respondentů, kteří uvedli, že jejich dítě chtělo hrát na tubu, uvedl možnost „způsob hry na hudební nástroj, náročnost hry“, druhý uvedl jiný důvod, a to „doporučení učitele“.

Poslední z respondentů, který na tuto podotázku odpovídal, a jehož dítě chtělo hrát na bicí, uvedl jiný důvod, a to „zdravotní důvody“.

4) Hraje někdo jiný z rodiny na hudební nástroj?

Graf 3 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ Vimperk)

ANO – 27; NE – 20

27 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídali na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište kdo a na jaký.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 3 vychází z celkového počtu 27 odpovídajících respondentů.

pouze matka	7 (26%)	klavír (3), housle, kytara (2), zobcová flétna
pouze otec	4 (11%)	klavír (2), baryton, kytara
matka i otec	2 (7%)	lesní roh + příčná flétna, klavír + kytara
sourozenec nebo sourozenci	10 (27%)	klavír (4), elektrické klávesy, saxofon, lesní roh, trubka, housle, kytara
prarodič nebo prarodiče	2 (7%)	akordeon, bicí
strýc	2 (7%)	lesní roh, klavír

Tabulka 3 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Vimperk)

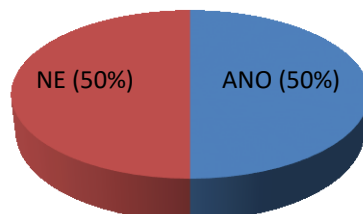
Zde jsem dále vyhodnocovala skutečnost, zda dítě hraje na stejný hudební nástroj jako někdo z rodiny. Zjištěná data vidíme v následujících grafech.

Graf 4 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Vimperk)

ANO – 2; NE – 5

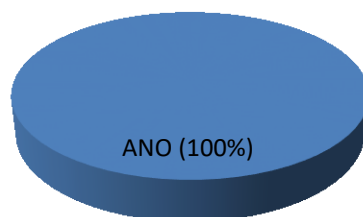
Hra dítěte na stejný nástroj jako otec

Graf 5 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ Vimperk)

ANO – 2; NE – 2

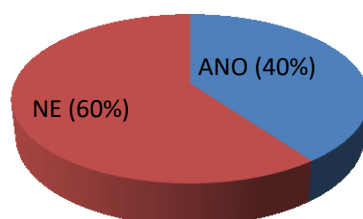
Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka nebo otec

Graf 6 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ Vimperk)

ANO – 2; NE – 0

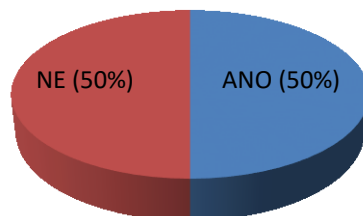
Hra dítěte na stejný nástroj jako sourozenec nebo sourozenci

Graf 7 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec nebo sourozenci (ZUŠ Vimperk)

ANO – 4; NE – 6

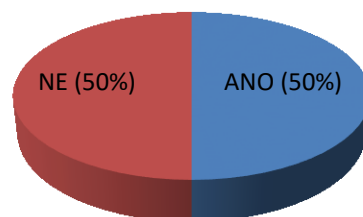
Hra dítěte na stejný nástroj jako prarodič nebo prarodiče

Graf 8 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič nebo prarodiče (ZUŠ Vimperk)

ANO – 1; NE – 1

Hra dítěte na stejný nástroj jako strýc

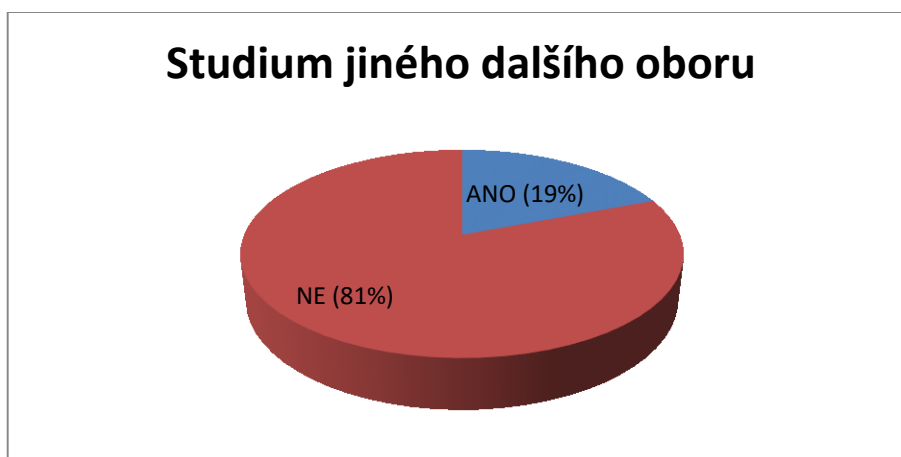
Graf 9 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako strýc (ZUŠ Vimperk)

ANO – 1; NE – 1

5) Domníváte se, že vaše dítě projevovalo zájem o hudbu již v předškolním věku?

34 (72%) respondentů odpovědělo ano, 7 (15%) ne a 6 (13%) respondentů zvolilo odpověď nevím.

6) Studuje vaše dítě v ZUŠ ještě jiný obor než hudební?

Graf 10 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ Vimperk)

ANO – 9; NE – 38

9 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, uveďte, jaký.

4 (44%) respondenti odpověděli, že jejich dítě studuje taneční obor, 3 (33%) respondenti uvedli výtvarný obor, 1 (11%) respondent dramatický obor a 1 (11%) respondent uvedl, že jeho dítě studuje taneční i výtvarný obor, tedy další dva obory.

7) Jak velká finanční zátěž je pro vás platba školného v ZUŠ?

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 4 vychází z celkového počtu 47 odpovídajících respondentů.

zanedbatelná	7 (15%)
příjemná	39 (83%)
značná	1 (2%)

Tabulka 4 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ Vimperk)

8) Kolik času týdně v průměru věnuje vaše dítě přípravě do ZUŠ?

Odpovědi na tuto otázku jsem roztřídila do 4 kategorií.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 5 vychází z celkového počtu 42 odpovídajících respondentů. 5 respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

do 1 h	5 (12%)
1 – 2 h	24 (57%)
2 – 4 h	11 (26%)
více než 4 h	2 (5%)

Tabulka 5 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ Vimperk)

9) Za návštěvou ZUŠ vaše dítě dojíždí?

Graf 11 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ Vimperk)

ANO – 31; NE – 16

31 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ano, doplňovali počet kilometrů a vybírali z následujících možností.

Pokud jste odpověděli ano, doplňte.

- počet km
- prostředkem veřejné dopravy
- automobilem s někým z rodiny (matka, otec, prarodič)

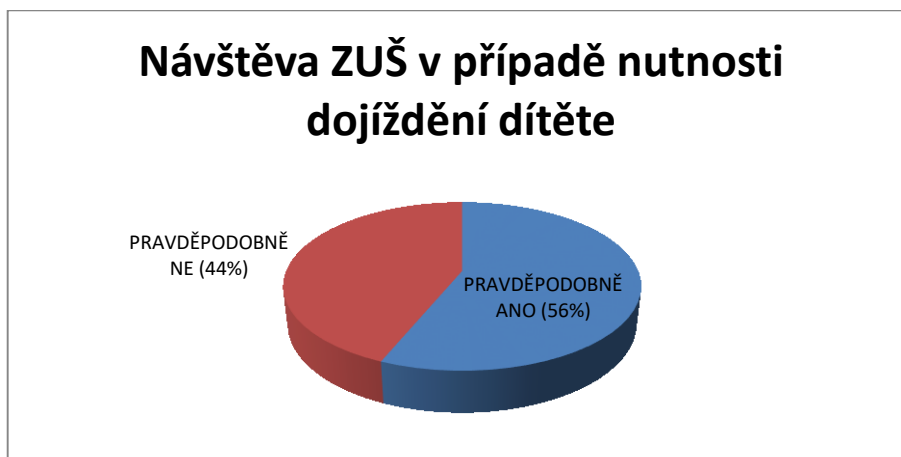
Počet km jsem zprůměrovala, výsledkem je, že do ZUŠ dojíždí děti v průměru 11 km.

7 (23%) respondentů odpovědělo, že jejich dítě dojíždí do ZUŠ pouze prostředkem veřejné dopravy. 13 (42%) respondentů uvedlo, že automobilem pouze s matkou. 1 (3%) respondent uvedl, že automobilem pouze s otcem, 3 (10%) respondenti uvedli, že pouze automobilem s matkou nebo otcem, 2 (6%) respondenti uvedli, že pouze automobilem s matkou nebo prarodičem, 2 (10%) respondenti pouze automobilem s matkou, otcem nebo

prarodičem a 3 (10%) respondenti uvedli, že někdy prostředkem veřejné dopravy, někdy automobilem s někým z rodičů.

16 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ne, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ne, odpovězte, prosím, na otázku, zda by vaše dítě navštěvovalo ZUŠ i v případě, že by muselo dojíždět.

Graf 12 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ Vimperk)

PRAVDĚPODOBĚ ANO – 9; PRAVDĚPODOBĚ NE – 7

10) Znáte Nadační fond Harmonie?

1 (2%) respondent odpověděl ano, zbytek respondentů, tedy 46 (98%), odpovědělo ne.

5.4.1.2 ZUŠ České Budějovice

1) Proč jste si vybrali pro vaše dítě vzdělávání v ZUŠ a ne jinou formu (např. kroužek v DDM, soukromé hodiny, apod.)?

Z celkového počtu 54 respondentů 1 odpověděl, že o jiné formě hudebního vzdělávání ani neuvažoval, 14 respondentů považuje vzdělávání v ZUŠ za dlouholetou tradici. Kvalita vzdělání a odbornost pedagogů byla rozhodující pro 12 respondentů. Na základě dobrých referencí na tuto konkrétní ZUŠ a její pedagogy se rozhodlo pro vzdělávání v této instituci 9 respondentů. 2 respondenti odpověděli, že pro snadnou dostupnost ZUŠ (ZUŠ v blízkosti bydliště). 3 respondenti se rozhodli na základě vzdělávání staršího sourozence v ZUŠ, rovněž 3 respondenti dali na doporučení přátel. Po dvou odpovědích měly tyto důvody: individuální výuka a příprava na další hudební vzdělávání (např.

konzervatoř). 1 respondent se rozhodl na základě přání dítěte a 1 na základě své zkušenosti se vzděláváním v ZUŠ. 4 respondenti na tuto otázku neodpověděli.

2) Vaše dítě navštěvuje ZUŠ na základě vlastního přání?

Graf 13 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 41; NE – 13

13 respondentů, kteří odpověděli ne, vybíralo možnosti z následující podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, vyberte možnost, která podle vás nejvíce vystihuje definitivní volbu vzdělávání vašeho dítěte v ZUŠ.

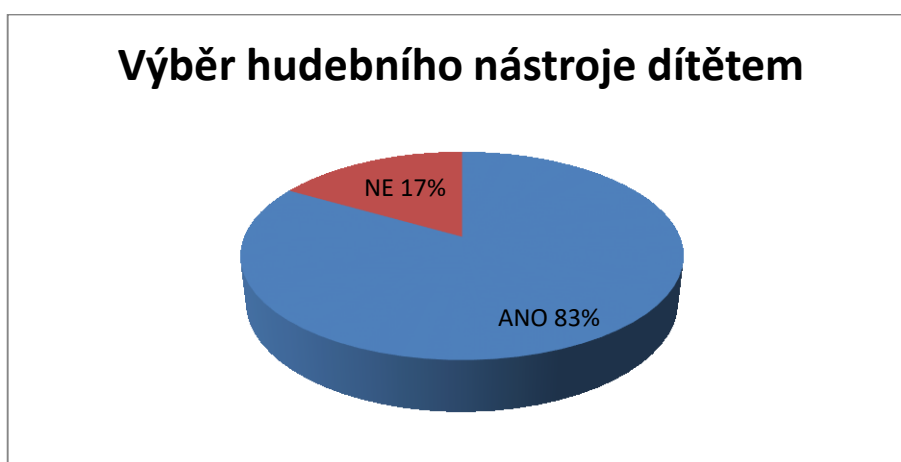
- vliv matky
- vliv otce
- vliv obou rodičů
- vliv prarodiče
- vliv někoho jiného (koho)

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 6 vychází z celkového počtu 13 odpovídajících respondentů.

vliv matky	8 (62%)
vliv otce	1 (8%)
vliv obou rodičů	2 (15%)
vliv prarodiče	2 (15%)
vliv někoho jiného	0 (0%)

Tabulka 6 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ České Budějovice)

3) Hudební nástroj, na který vaše dítě hraje, si vybralo samo?

Graf 14 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 45; NE - 9

45 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě hraje.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 7 vychází z celkového počtu 45 odpovídajících respondentů.

klavír	25 (56%)
příčná flétna	3 (7%)
zobcová flétna	1 (2%)
viola	1 (2%)
housle	9 (20%)
kytara	4 (9%)
housle, klavír, violoncello	1(2%)
klavír, příčná flétna	1(2%)

Tabulka 7 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ České Budějovice)

9 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovídalo na následující 2 podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě chtělo hrát, a na jaký hraje.

2 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na klavír, obě hrají na housle.

2 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na kytaru. Z toho jedno hraje na zobcovou flétnu, druhé na housle.

1 respondent odpověděl, že jeho dítě chtělo hrát na bicí, hraje na klavír.

1 respondent odpověděl, že jeho dítě chtělo hrát na housle, hraje na klavír.

Pouze 6 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovídalo na následující podotázku. 3, kteří neodpovídali, odpovědět nemohli, neboť jejich dítě si žádný nástroj nevybralo.

Co rozhodlo, že vaše dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo?

- cena hudebního nástroje
- nedostatek místa v domácnosti na hudební nástroj
- způsob hry na hudební nástroj, náročnost hry
- jiný důvod (uveďte, jaký)

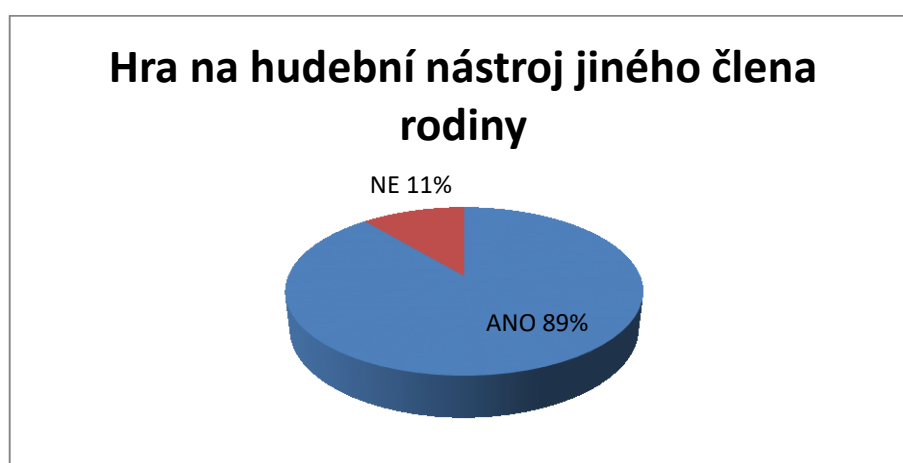
1 z 2 respondentů, kteří odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na klavír, uvedl jako důvod „nedostatek místa v domácnosti“, druhý uvedl „cena hudebního nástroje“.

„Způsob hry na hudební nástroj, náročnost“ byl důvodem pro jednoho respondenta, jehož dítě chtělo hrát na housle, hraje na klavír.

1 respondent, který uvedl, že jeho dítě chtělo hrát na bicí, ale hraje na klavír, uvedl: „Chtěli jsme dát dítěti nějaký pořádný základ. Na bubny se může naučit i později, když bude chtít.“

1 z 2 respondentů, kteří uvedli, že jejich dítě chtělo hrát na kytaru, uvedl možnost „zdravotní hledisko“, druhý uvedl jiný důvod, a to „doporučení učitele“.

4) Hraje někdo jiný z rodiny na hudební nástroj?

Graf 15 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 48; NE – 6

48 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídali na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište kdo a na jaký.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 8 vychází z celkového počtu 48 odpovídajících respondentů.

pouze matka	17 (35%)	klavír (7), housle (5), kytara (2), zobcová flétna, akordeon, kontrabas
pouze otec	12 (25%)	kytara (6), klarinet (2), housle (2), klavír, elektronické klávesy
matka i otec	4 (8%)	kytara + zobcová flétna, housle + kytara, oba klavír, oba housle
sourozenec nebo sourozenci	5 (10%)	klavír (3), saxofon, kytara
prarodič nebo prarodiče	7(15%)	klavír (4), kytara (2), housle
rodiče i prarodiče	2 (4%)	klavír + kytara, klavír + kytara + akordeon
teta	1 (2%)	zobcová flétna

Tabulka 8 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ České Budějovice)

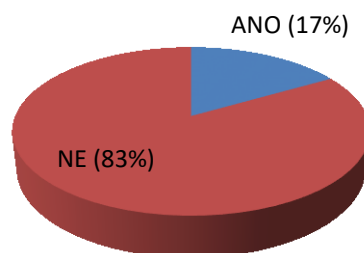
Zde jsem dále vyhodnocovala skutečnost, zda dítě hraje na stejný hudební nástroj jako někdo z rodiny. Zjištěná data vidíme v následujících grafech.

Graf 16 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 12; NE – 5

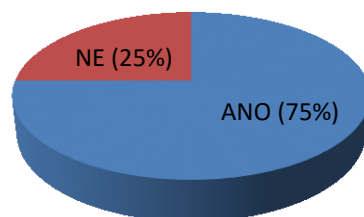
Hra dítěte na stejný nástroj jako otec

Graf 17 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 10; NE – 2

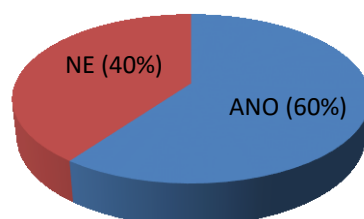
Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka nebo otec

Graf 18 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 3; NE – 1

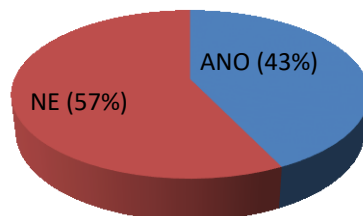
Hra dítěte na stejný nástroj jako sourozenec nebo sourozenci

Graf 19 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec nebo sourozenci (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 3; NE – 2

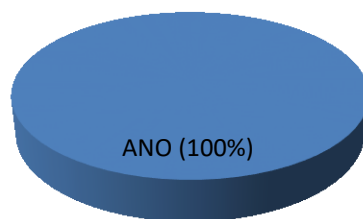
Hra dítěte na stejný nástroj jako prarodič nebo prarodiče

Graf 20 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič nebo prarodiče (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 3; NE – 4

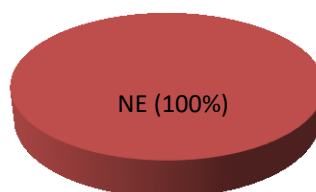
Hra dítěte na stejný nástroj jako rodiče i prarodiče

Graf 21 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako rodiče i prarodiče (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 2; NE - 0

Hra dítěte na stejný nástroj jako teta

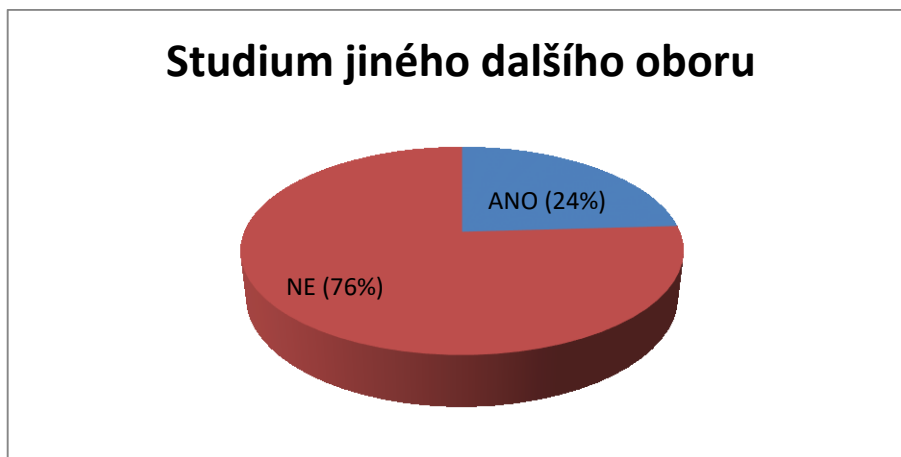
Graf 22 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako teta (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 0; NE - 1

5) Domníváte se, že vaše dítě projevovalo zájem o hudbu již v předškolním věku?

48 (89%) respondentů odpovědělo ano, 2 (4%) ne a 4 (7%) respondentů zvolilo odpověď nevím.

6) Studuje vaše dítě v ZUŠ ještě jiný obor než hudební?

Graf 23 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 13; NE – 41

13 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, uveďte, jaký.

4 (31%) respondenti odpověděli, že jejich dítě studuje taneční obor, 7 (54%) respondentů uvedlo výtvarný obor, 1 (8%) respondent dramatický obor a 1 (8%) respondent uvedl, že jeho dítě studuje taneční i výtvarný obor, tedy další dva obory.

7) Jak velká finanční zátěž je pro vás platba školného v ZUŠ?

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 9 vychází z celkového počtu 54 odpovídajících respondentů.

zanedbatelná	10 (19%)
přijatelná	44 (81%)
značná	0 (0%)

Tabulka 9 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ České Budějovice)

8) Kolik času týdně v průměru věnuje vaše dítě přípravě do ZUŠ?

Odpovědi na tuto otázku jsem roztřídila do 4 kategorií.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 10 vychází z celkového počtu 50 odpovídajících respondentů. 4 respondenti na tuto otázku neodpověděli.

do 1 h	2 (4%)
1 – 2 h	11 (22%)
2 – 4 h	29 (58%)
více než 4 h	8 (16%)

Tabulka 10 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ České Budějovice)

9) Za návštěvou ZUŠ vaše dítě dojíždí?

Graf 24 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ České Budějovice)

ANO – 36; NE – 18

36 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ano, doplňovali počet kilometrů a vybírali z následujících možností.

Pokud jste odpověděli ano, doplňte.

- počet km
- prostředkem veřejné dopravy
- automobilem s někým z rodiny (matka, otec, prarodič)

Počet km jsem zprůměrovala, výsledkem je, že do ZUŠ dojíždí děti v průměru 8 km.

9 (25%) respondentů odpovědělo, že jejich dítě dojíždí do ZUŠ pouze prostředkem veřejné dopravy. 8 (22%) respondentů uvedlo, že automobilem pouze s matkou. 2 (6%) respondenti uvedli, že automobilem pouze s otcem, 8 (22%) respondentů uvedlo, že pouze automobilem s matkou nebo otcem, 2 (6%) respondenti uvedli, že pouze automobilem s prarodičem, 1 (3%) respondent pouze automobilem s matkou, otcem nebo prarodičem, 4 (11%) respondenti uvedli, že pouze automobilem s otcem nebo prarodičem a 2 (6%) respondenti uvedli, že někdy prostředkem veřejné dopravy, někdy automobilem s někým z rodičů.

18 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ne, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ne, odpovězte, prosím, na otázku, zda by vaše dítě navštěvovalo ZUŠ i v případě, že by muselo dojíždět.

Graf 25 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ České Budějovice)

PRAVDĚPODOBNĚ ANO – 16; PRAVDĚPODOBNĚ NE – 2

10) Znáte Nadační fond Harmonie?

4 (7%) respondenti odpověděli ano, zbytek respondentů, tedy 50 (93%), odpovědělo ne.

5.4.1.3 ZUŠ Praha

1) Proč jste si vybrali pro vaše dítě vzdělávání v ZUŠ a ne jinou formu (např. kroužek v DDM, soukromé hodiny, apod.)?

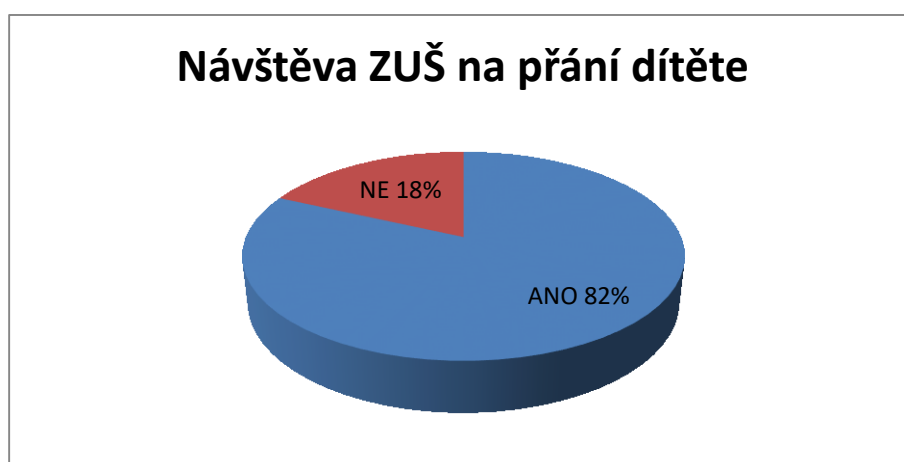
Z celkového počtu 33 respondentů 6 odpovědělo, že o jiné formě hudebního vzdělávání ani neuvažovalo. Kvalita vzdělání a odbornost pedagogů byla rozhodující pro 17 respondentů.

4 respondenti jako důvod uvedli skutečnost, že se jedná o školní instituci a jejich dítě má

tudíž zaručeno doklad o absolvovaném vzdělání. Na základě dobrých referencí na tuto konkrétní ZUŠ se rozhodlo pro vzdělávání v této instituci 5 respondentů. 1 respondent odpověděl, že pro snadnou dostupnost (ZUŠ v místě bydliště).

Zde uvádím pro mě zajímavou odpověď: „Kvalita pedagogů vyučujících na této ZUŠ je na velmi vysoké úrovni. Přihlašovali jsme dítě ke konkrétnímu vynikajícímu pedagogovi, nešli jsme naslepo.“

2) Vaše dítě navštěvuje ZUŠ na základě vlastního přání?

Graf 26 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ Praha)

ANO – 27; NE – 6

6 respondentů, kteří odpověděli ne, vybíralo možnosti z následující podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, vyberte možnost, která podle vás nejvíce vystihuje definitivní volbu vzdělávání vašeho dítěte v ZUŠ.

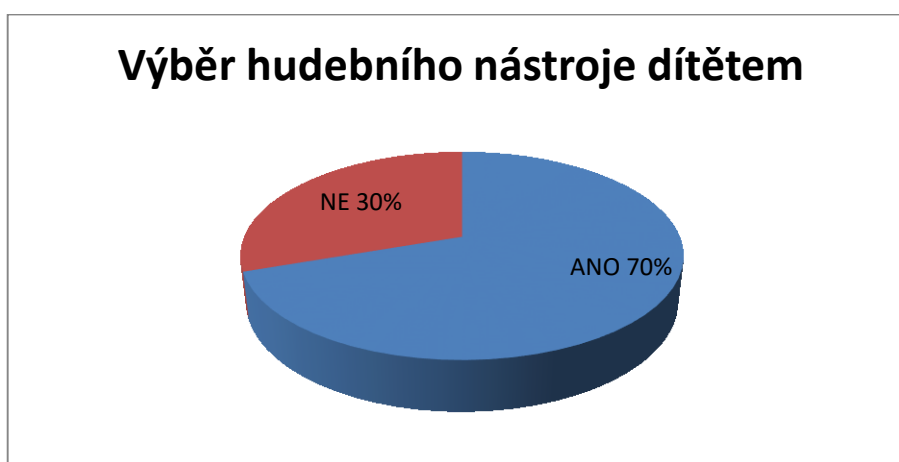
- vliv matky
- vliv otce
- vliv obou rodičů
- vliv prarodiče
- vliv někoho jiného (koho)

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 11 vychází z celkového počtu 6 odpovídajících respondentů.

vliv matky	3 (50%)
vliv otce	2 (33%)
vliv obou rodičů	0 (0%)
vliv prarodiče	0 (0%)
vliv někoho jiného (učitelky MŠ)	1 (17%)

Tabulka 11 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ Praha)

3) Hudební nástroj, na který vaše dítě hraje, si vybralo samo?

Graf 27 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ Praha)

ANO – 23; NE - 10

23 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě hraje.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 12 vychází z celkového počtu 23 odpovídajících respondentů.

klavír	11 (48%)
příčná flétna	2 (9%)
zobcová flétna	1 (4%)
housle	7 (30%)
kytara	2 (9%)

Tabulka 12 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ Praha)

10 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovídalo na následující 2 podotázky.

Pokud jste odpověděli ne, napište, na jaký hudební nástroj vaše dítě chtělo hrát, a na jaký hraje.

3 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na housle, ale hrají na klavír.

3 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na elektrickou kytaru. Z toho 2 hrají na akustickou kytaru, 1 na housle.

2 respondenti odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na bicí, hrají na klavír.

Pouze 8 respondentů, kteří odpověděli ne, odpovídalo na následující podotázku. 2, kteří neodpovídali, odpovědět nemohli, neboť jejich dítě si žádný nástroj nevybralo.

Co rozhodlo, že vaše dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo?

- cena hudebního nástroje
- nedostatek místa v domácnosti na hudební nástroj
- způsob hry na hudební nástroj, náročnost hry
- jiný důvod (uveďte, jaký)

3 respondenti, kteří odpověděli, že jejich dítě chtělo hrát na housle, uvedli jako důvod „způsob hry na hudební nástroj, náročnost“.

2 respondenti, jejichž dítě chtělo hrát na elektrickou kytaru, ale hrají na akustickou kytaru, uvedli jiný důvod: „neserióznost“.

1 respondent, který uvedl, že jeho dítě chtělo hrát na elektrickou kytaru, ale hraje na housle, uvedl: „*Na elektrickou kytaru se může naučit později. Navíc sám hraji na housle, mohu tedy synovi pomoci s přípravou.*“

2 respondenti, jejichž dítě chtělo hrát na bicí, uvedli možnost „nedostatek místa v domácnosti“.

4) Hraje někdo jiný z rodiny na hudební nástroj?

Graf 28 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ Praha)

ANO – 21; NE – 12

21 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídali na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, napište kdo a na jaký.

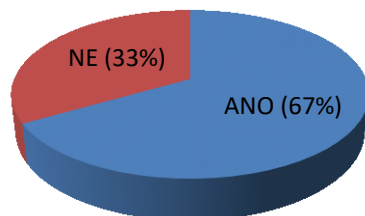
Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 8 vychází z celkového počtu 21 odpovídajících respondentů.

pouze matka	9 (43%)	klavír (5), housle (2), kytara (1), akordeon
pouze otec	7 (33%)	kytara (3), housle (2), klavír, elektronické klávesy
matka i otec	2 (10%)	zobcová flétna + housle, oba kytara
sourozenec	2 (10%)	kytara, elektronické klávesy
prarodič	1 (5%)	housle

Tabulka 13 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Praha)

Zde jsem dále vyhodnocovala skutečnost, zda dítě hraje na stejný hudební nástroj jako někdo z rodiny. Zjištěná data vidíme v následujících grafech.

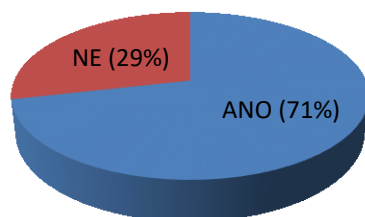
Hra dítěte na stejný nástroj jako matka

Graf 29 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka (ZUŠ Praha)

ANO – 6; NE – 3

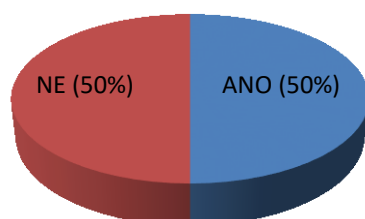
Hra dítěte na stejný nástroj jako otec

Graf 30 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ Praha)

ANO – 5; NE – 2

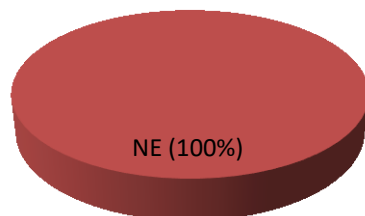
Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka nebo otec

Graf 31 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ Praha)

ANO – 1; NE – 1

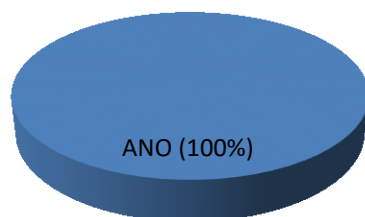
Hra dítěte na stejný nástroj jako sourozenec

Graf 32 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec (ZUŠ Praha)

ANO – 0; NE – 2

Hra dítěte na stejný nástroj jako prarodič

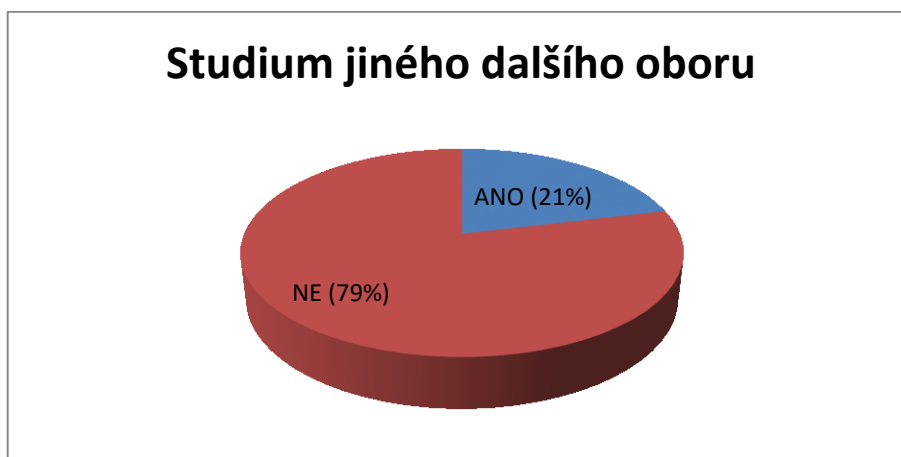
Graf 33 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič (ZUŠ Praha)

ANO – 1; NE - 0

5) Domníváte se, že vaše dítě projevovalo zájem o hudbu již v předškolním věku?

25 (76%) respondentů odpovědělo ano, 8 (24%) respondentů odpovědělo ne.

6) Studuje vaše dítě v ZUŠ ještě jiný obor než hudební?

Graf 34 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ Praha)

ANO – 7; NE – 26

7 respondentů, kteří odpověděli ano, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ano, uveďte, jaký.

2 (29%) respondenti odpověděli, že jejich dítě studuje taneční obor, 3 (43%) respondenti uvedli výtvarný obor a 2 (29%) respondenti uvedli, že jejich dítě studuje taneční i výtvarný obor, tedy další dva obory.

7) Jak velká finanční zátěž je pro vás platba školného v ZUŠ?

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 9 vychází z celkového počtu 33 odpovídajících respondentů.

zanedbatelná	9 (27%)
příjemná	24 (73%)
značná	0 (0%)

Tabulka 14 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ Praha)

8) Kolik času týdně v průměru věnuje vaše dítě přípravě do ZUŠ?

Odpovědi na tuto otázku jsem roztřídila do 4 kategorií.

Uvedené počty odpovědí a výpočet procent v tabulce 15 vychází z celkového počtu 33 odpovídajících respondentů.

do 1 h	1 (3%)
1 – 2 h	9 (27%)
2 – 4 h	13 (40%)
více než 4 h	10 (30%)

Tabulka 15 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ Praha)

9) Za návštěvou ZUŠ vaše dítě dojíždí?

Graf 35 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ Praha)

ANO – 24; NE – 9

24 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ano, doplňovali počet kilometrů a vybírali z následujících možností.

Pokud jste odpověděli ano, doplňte.

- počet km
- prostředkem veřejné dopravy
- automobilem s někým z rodiny (matka, otec, prarodič)

Počet km jsem zprůměrovala, výsledkem je, že do ZUŠ dojíždí děti v průměru 3 km.

6 (25%) respondentů odpovědělo, že jejich dítě dojíždí do ZUŠ pouze prostředkem veřejné dopravy. 8 (33%) respondentů uvedlo, že automobilem pouze s matkou. 4 (17%) respondenti uvedli, že automobilem pouze s otcem, 3 (13%) respondenti uvedli, že pouze automobilem s matkou nebo otcem, 1 (4%) respondent uvedl, že pouze automobilem s prarodičem a 2 (8%) respondenti uvedli, že někdy prostředkem veřejné dopravy, někdy automobilem s někým z rodičů.

9 respondentů, kteří odpověděli na hlavní otázku ne, odpovídalo na následující podotázku.

Pokud jste odpověděli ne, odpovězte, prosím, na otázku, zda by vaše dítě navštěvovalo ZUŠ i v případě, že by muselo dojíždět.

Graf 36 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ Praha)

PRAVDĚPODOBNĚ ANO – 2; PRAVDĚPODOBNĚ NE – 7

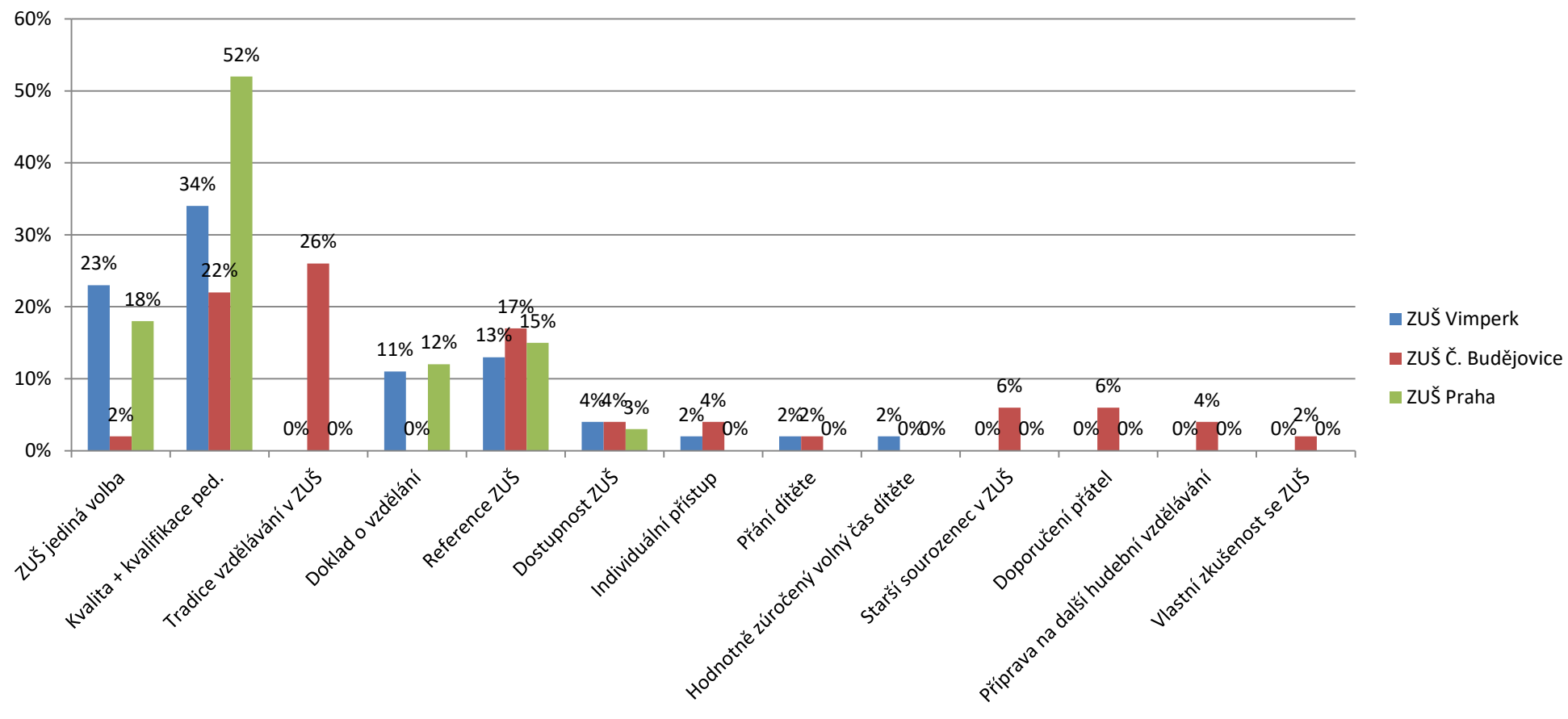
10) Znáte Nadační fond Harmonie?

4 (12%) respondenti odpověděli ano, zbytek respondentů, tedy 29 (88%), odpovědělo ne.

5.4.1.4 Porovnání výsledků dotazníku mezi ZUŠ

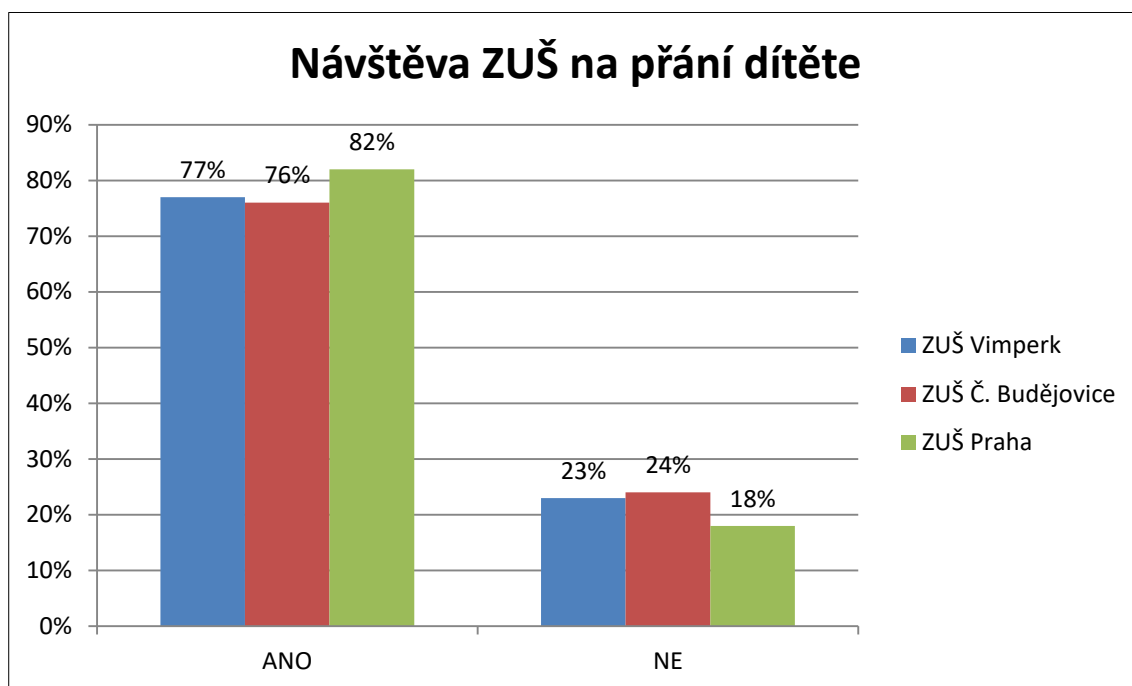
1) Proč jste si vybrali pro vaše dítě vzdělávání v ZUŠ a ne jinou formu (např. kroužek v DDM, soukromé hodiny, apod.)?

Faktory ovlivňující volbu vzdělávání v ZUŠ

Graf 37 - Faktory ovlivňující volbu vzdělávání v ZUŠ (porovnání)

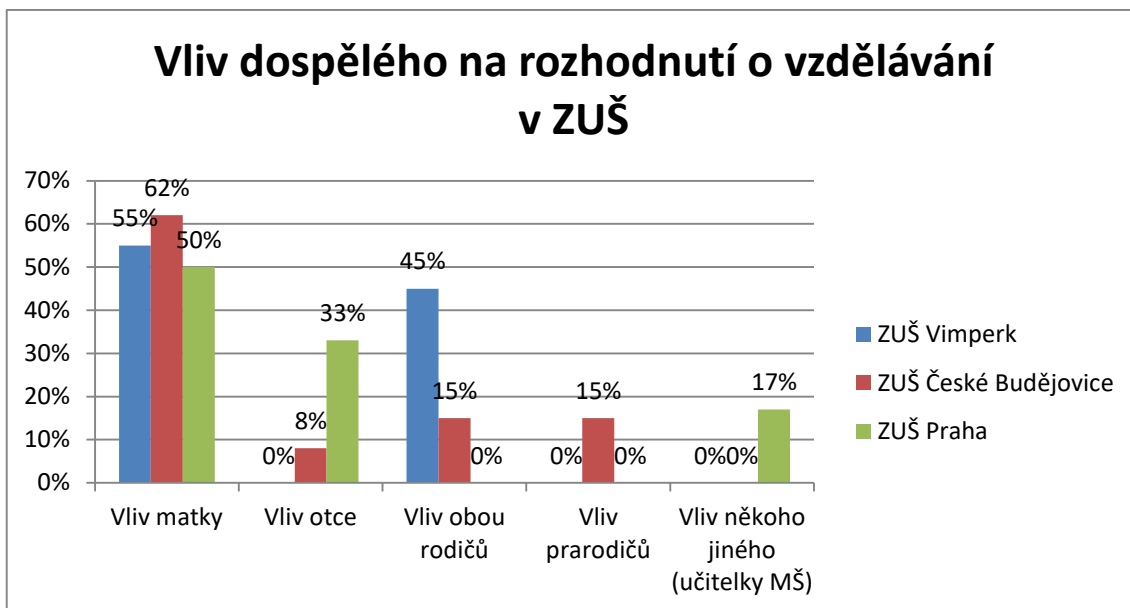
2) Vaše dítě navštěvuje ZUŠ na základě vlastního přání?

Graf 38 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (porovnání)

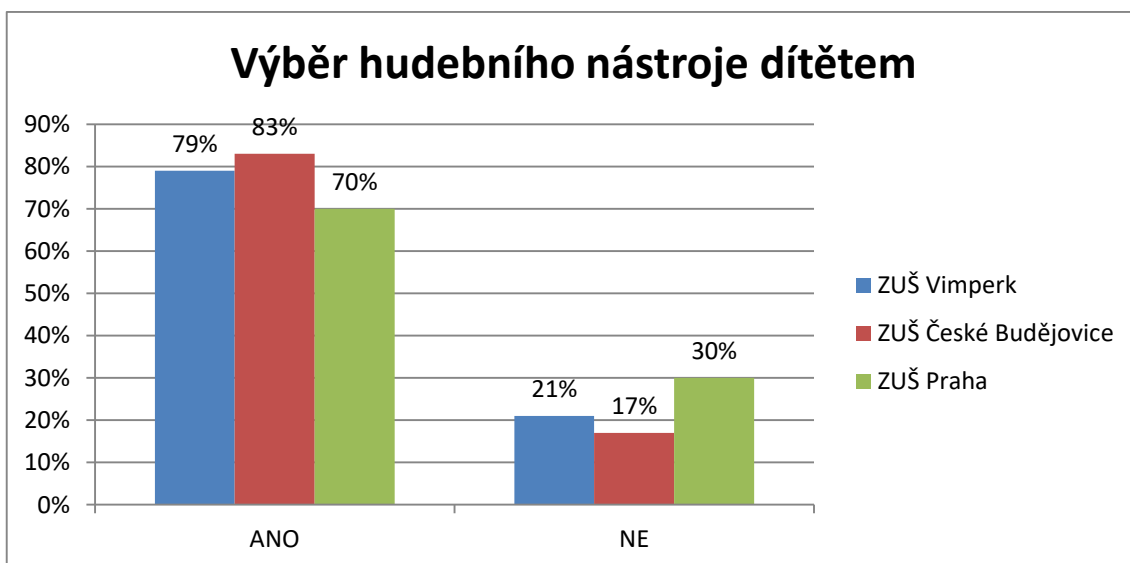
Pokud jste odpověděli ne, vyberte možnost, která podle vás nejvíce vystihuje definitivní volbu vzdělávání vašeho dítěte v ZUŠ.

- vliv matky
- vliv otce
- vliv obou rodičů
- vliv prarodičů
- vliv někoho jiného (koho)

Graf 39 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (porovnání)

3) Hudební nástroj, na který vaše dítě hraje, si vybralo samo?

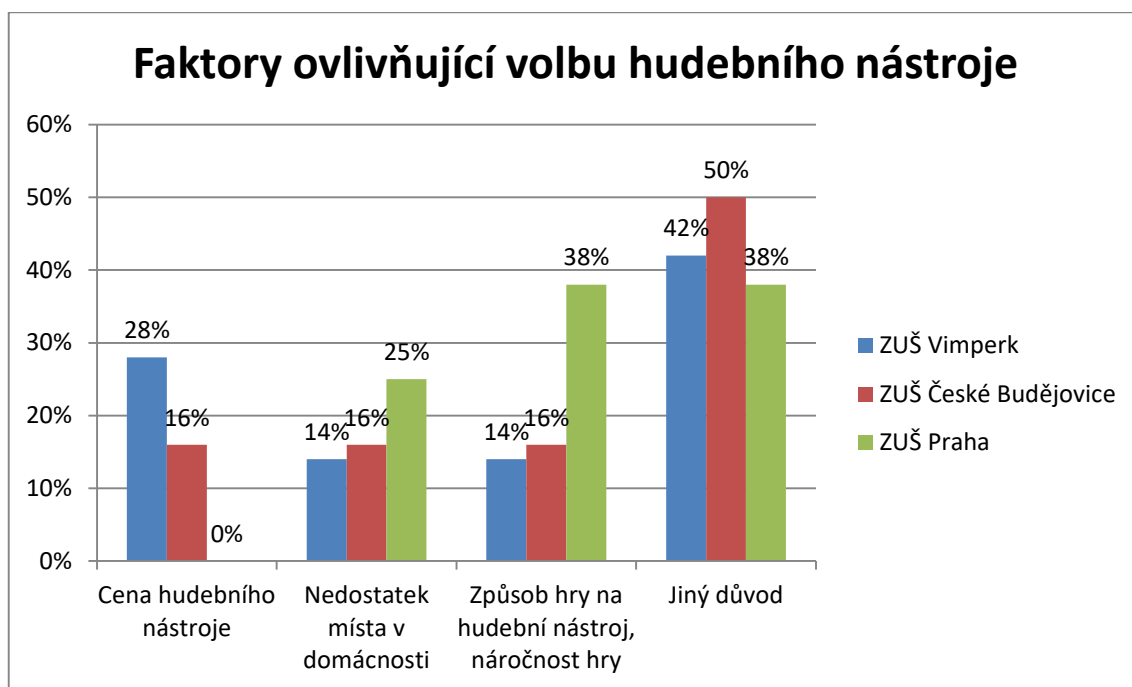
Graf 40 - Výběr hudebního nástroje dítětem (porovnání)

U této otázky jsem dále porovnávala pouze odpovědi respondentů, kteří odpověděli ne a následně uvedli důvod, který byl rozhodující pro skutečnost, že dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo.

Co rozhodlo, že vaše dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo?

- cena hudebního nástroje
- nedostatek místa v domácnosti
- způsob hry na hudební nástroj, náročnost hry

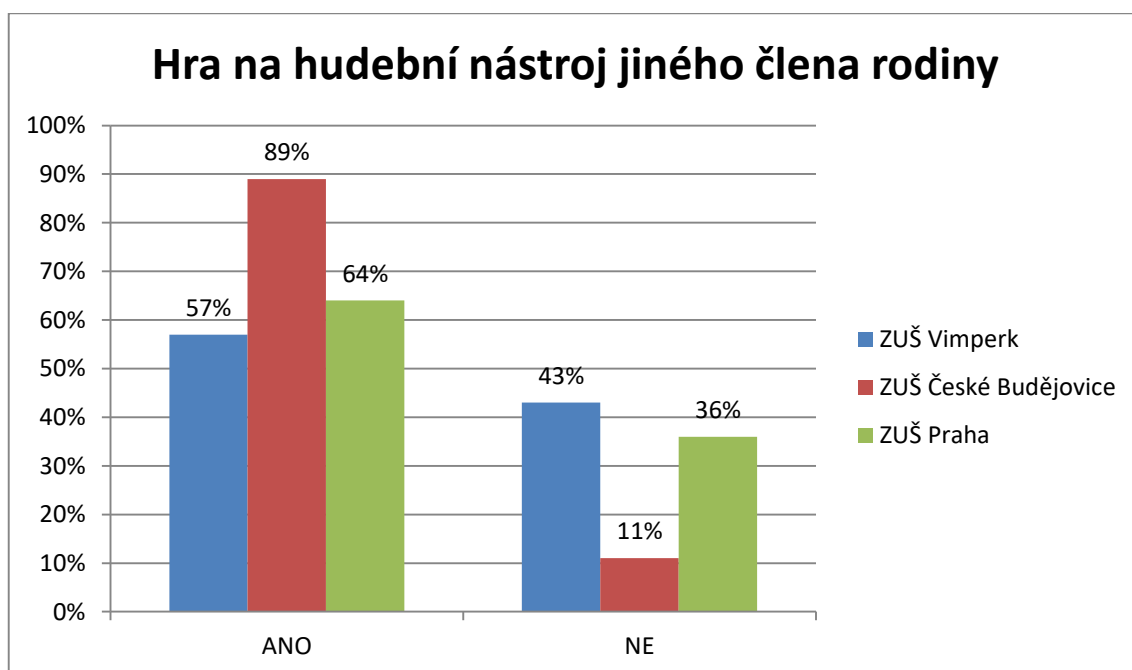
- jiný důvod (uveďte, jaký)

Graf 41 - Faktory ovlivňující volbu hudebního nástroje (porovnání)

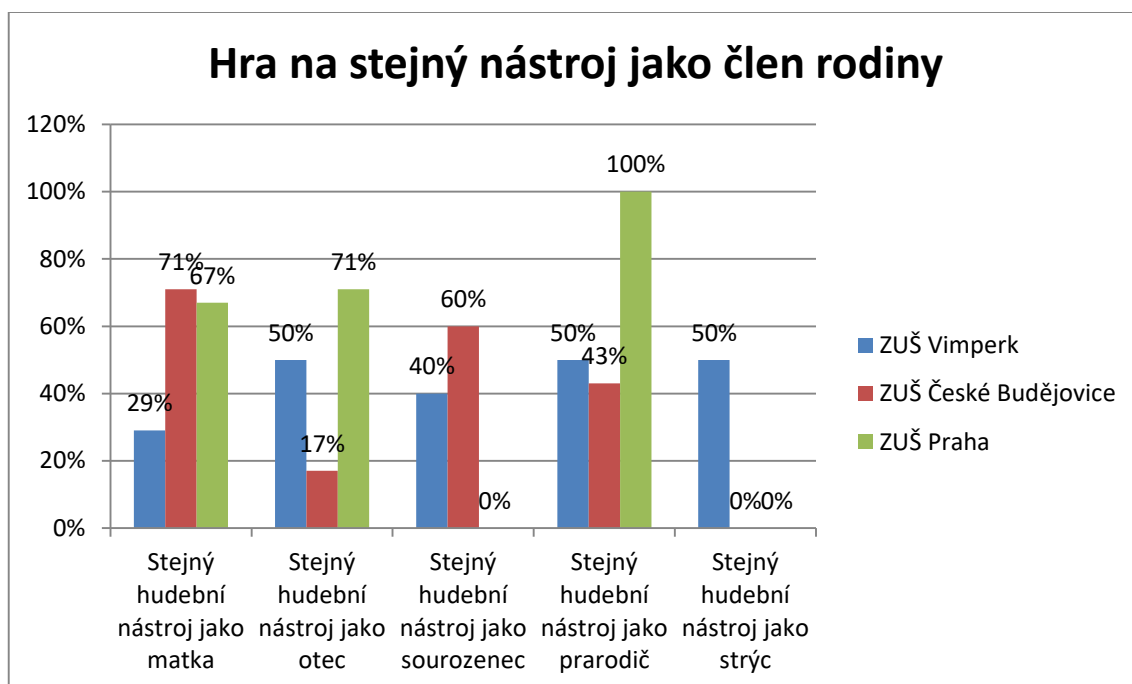
Jako jiný důvod uvedli celkem 3 respondenti „doporučení pedagoga“, 2 respondenti „zdravotní důvody“, 1 respondent „dobrý základ“ a 1 respondent „možná pomoc při výuce rodičem“.

4) Hraje někdo jiný z rodiny na hudební nástroj?

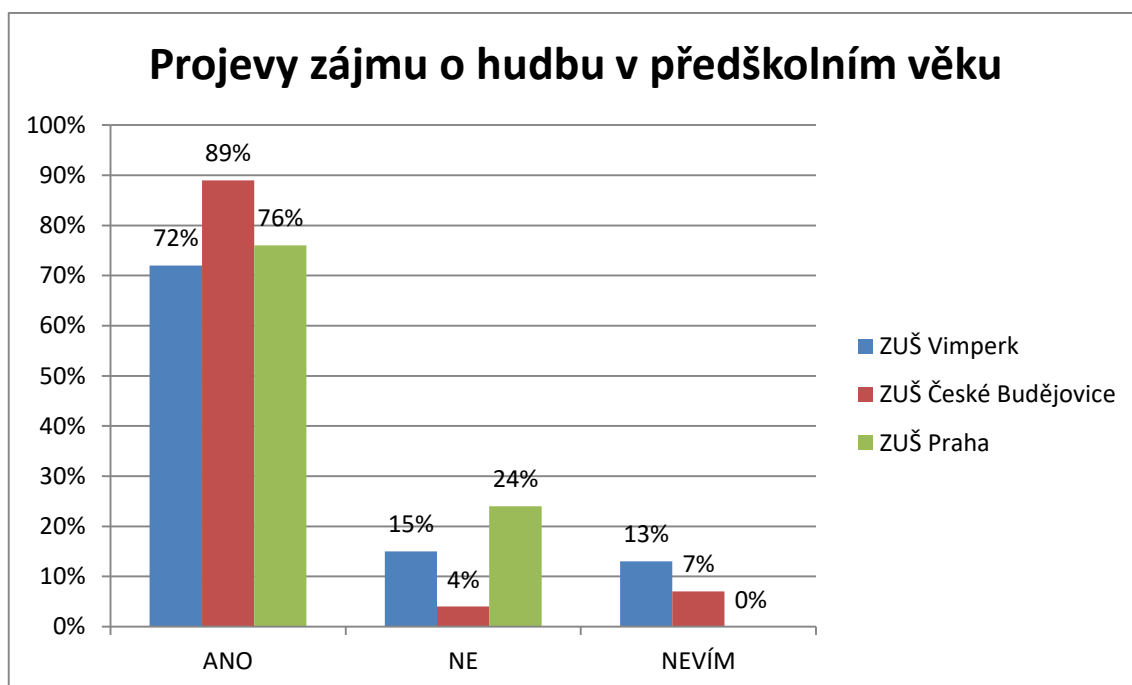
Graf 42 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (porovnání)

Následující graf ukazuje, zda dítě hraje na stejný hudební nástroj jako někdo z rodiny.

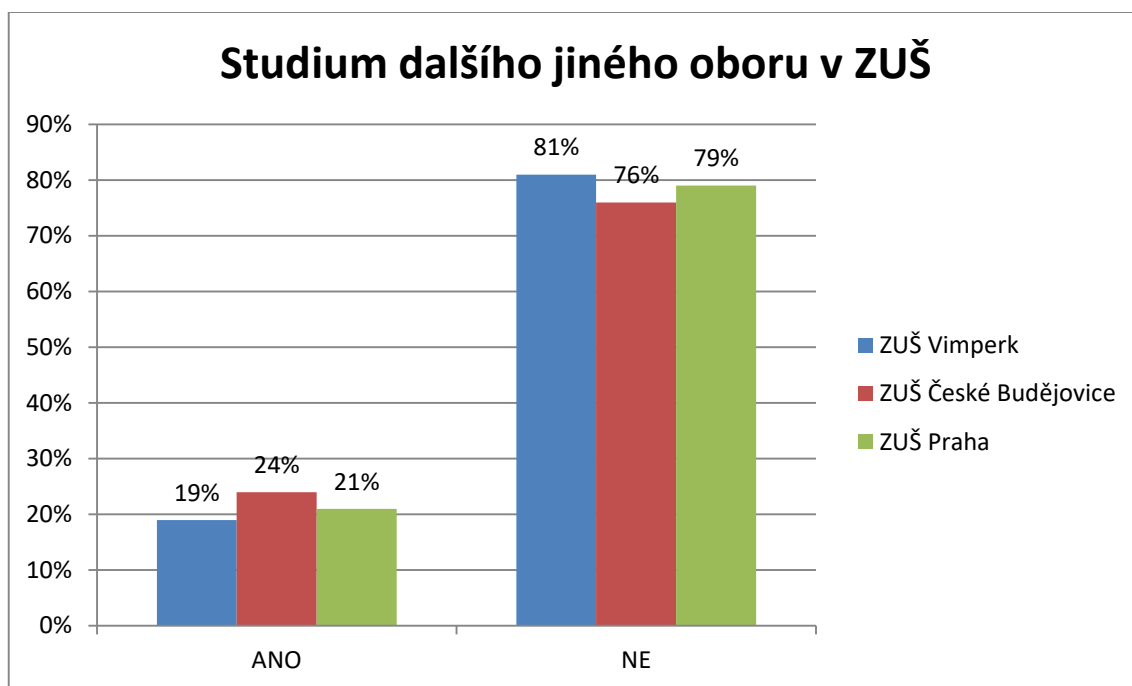
Graf 43 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako člen rodiny (porovnání)

5) Domníváte se, že vaše dítě projevovalo zájem o hudbu již v předškolním věku?

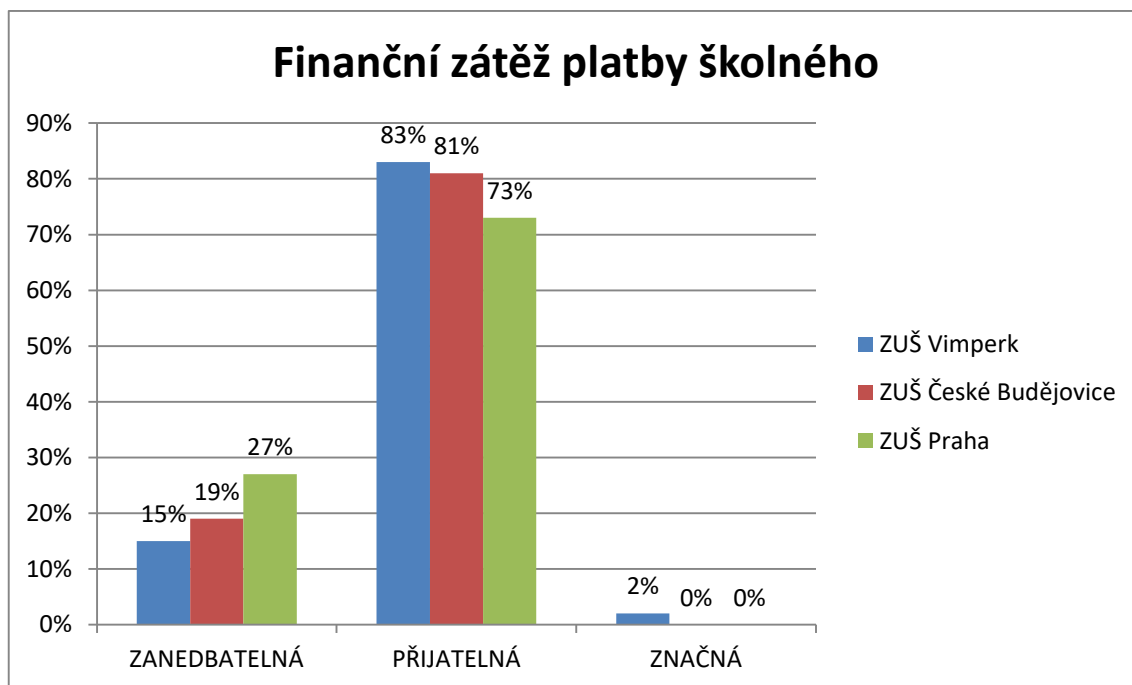
Graf 44 - Názory rodičů na projevy zájmu o hudbu v předškolním věku dítěte (porovnání)

6) Studuje vaše dítě v ZUŠ ještě jiný obor než hudební?

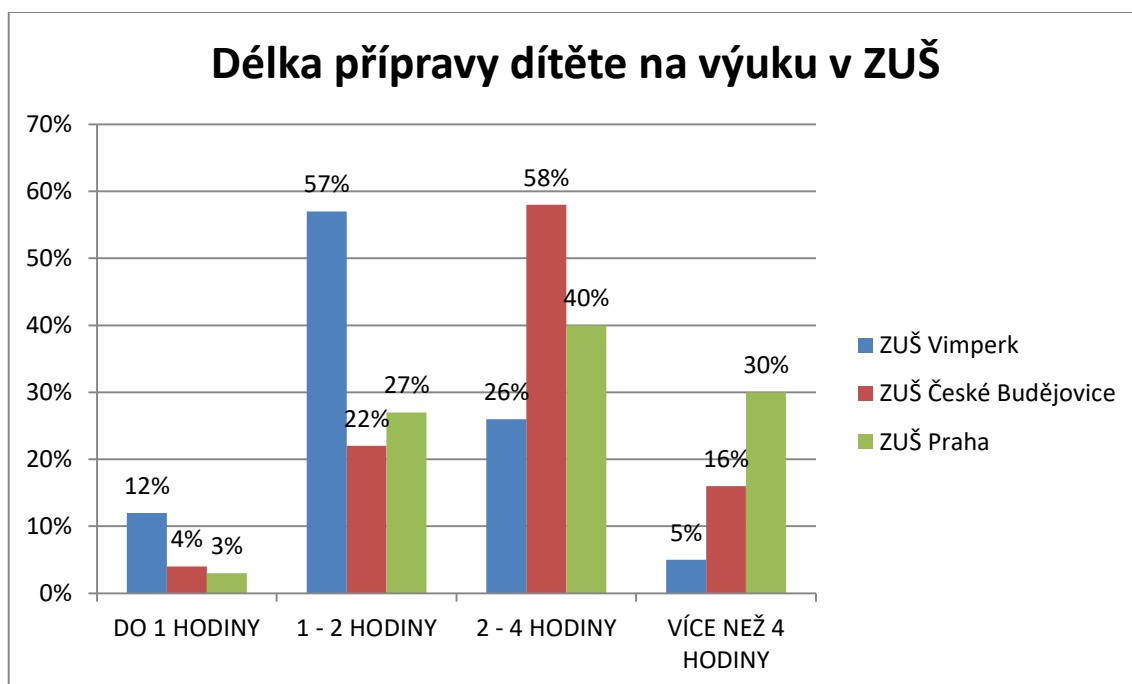
Graf 45 - Studium dalšího jiného oboru v ZUŠ (porovnání)

7) Jak velká finanční zátěž je pro vás platba školného v ZUŠ?

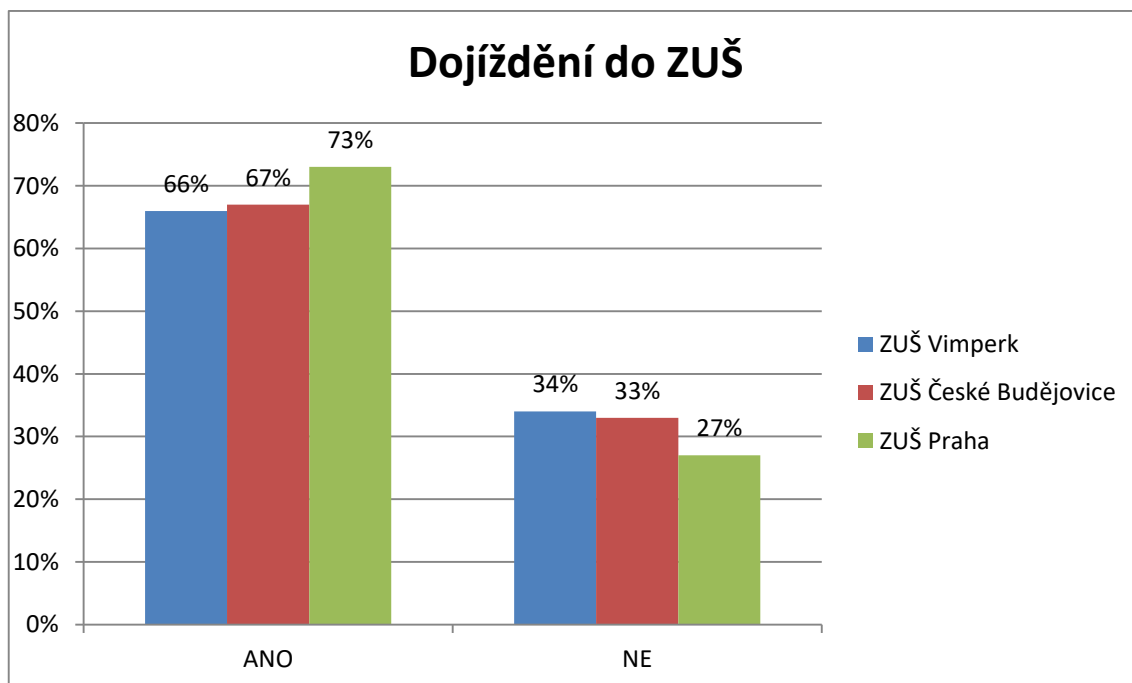
Graf 46 - Finanční zátěž platby školného v ZUŠ (porovnání)

8) Kolik času týdně v průměru věnuje vaše dítě přípravě do ZUŠ?

Graf 47 - Délka přípravy dítěte na výuku v ZUŠ (porovnání)

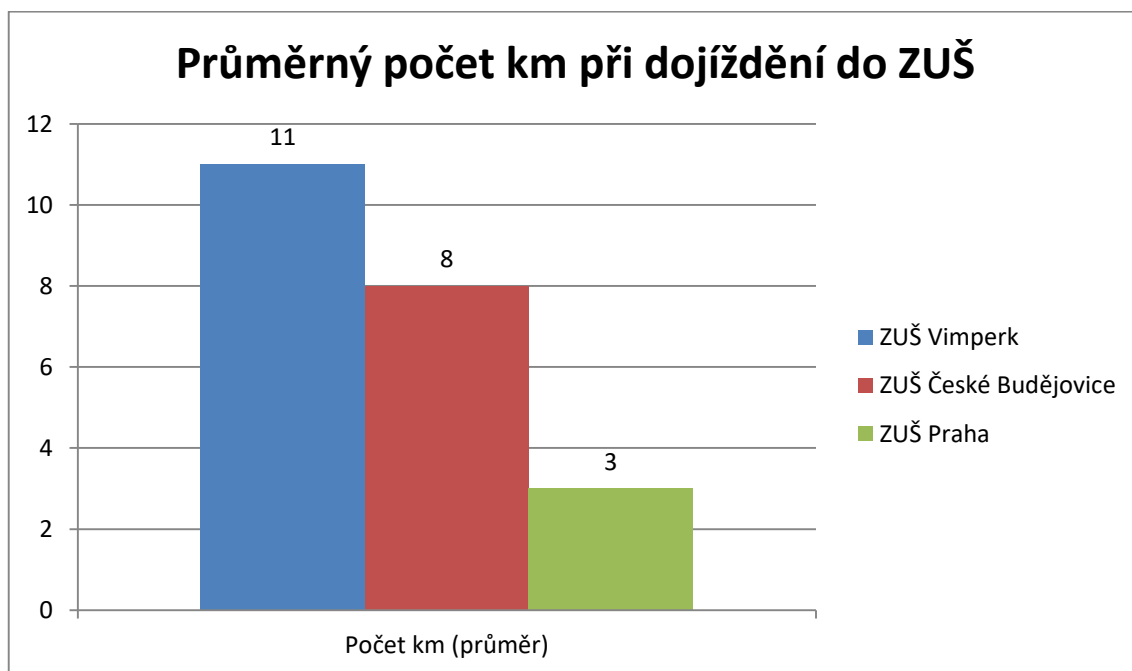
9) Za návštěvou ZUŠ vaše dítě dojíždí?

Graf 48 - Dojíždění do ZUŠ (porovnání)

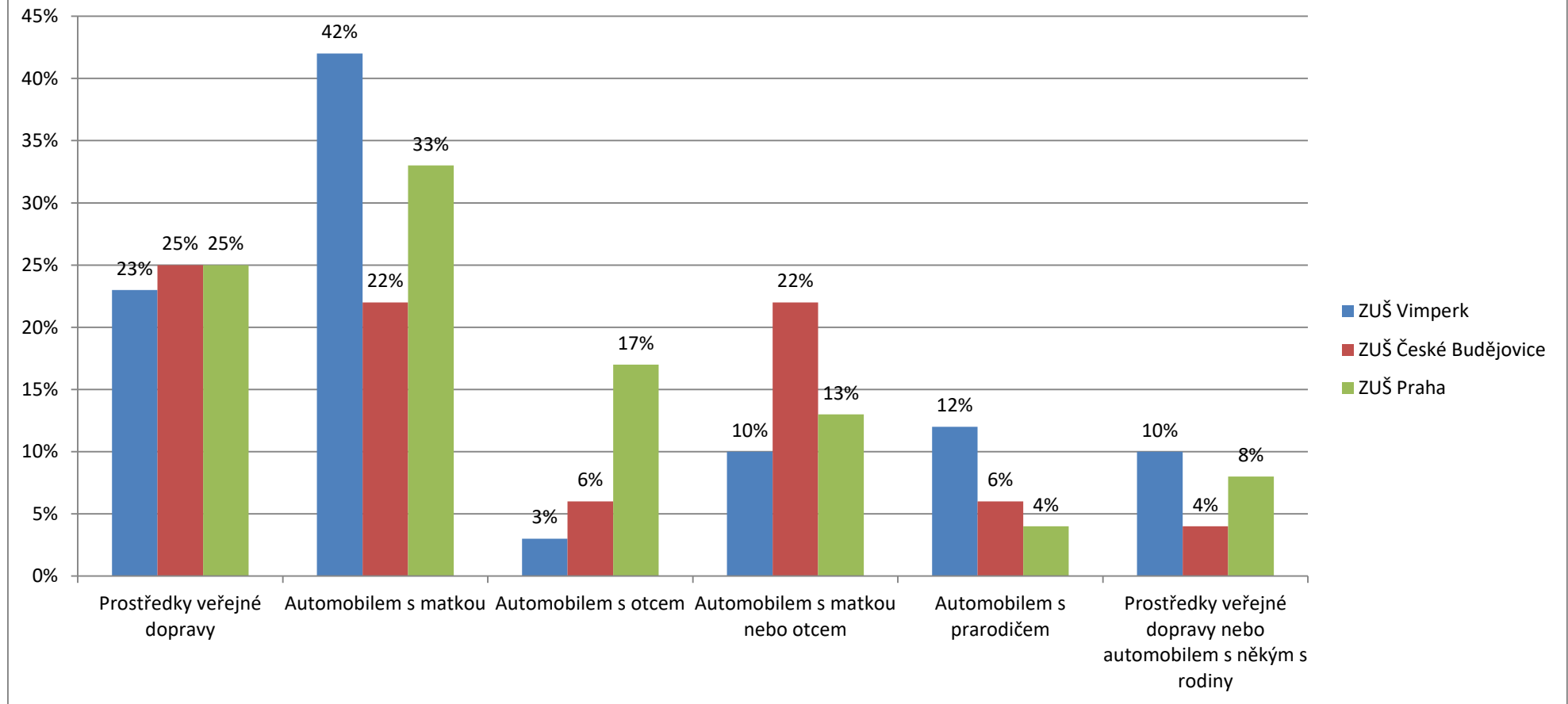
Pokud jste odpověděli ano, doplňte.

- počet km
- prostředkem veřejné dopravy
- automobilem s někým z rodiny (matka, otec, prarodič)

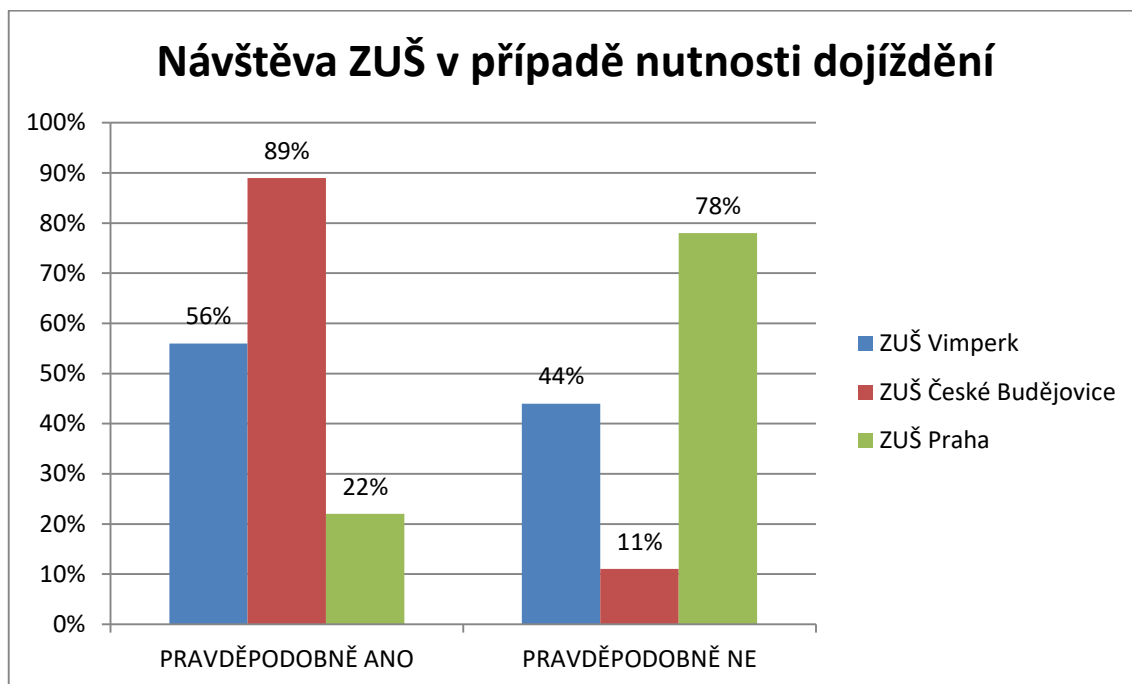
Graf 49 - Průměrný počet km při dojíždění do ZUŠ (porovnání)

Způsob dojíždění do ZUŠ

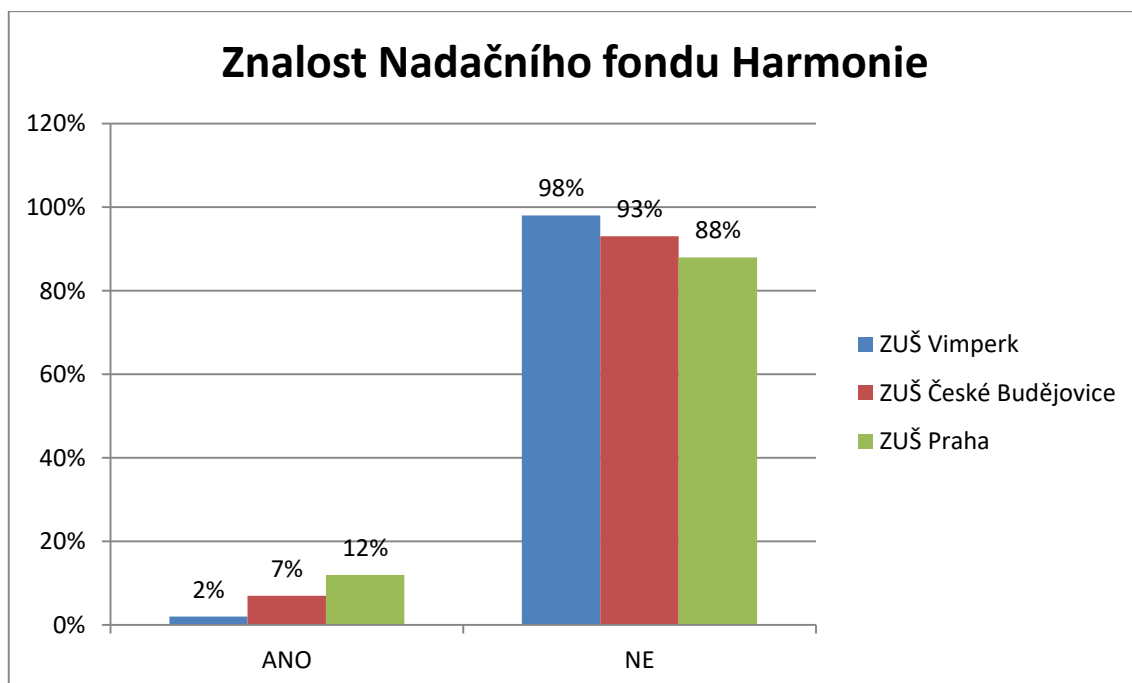
Graf 50 - Způsob dojíždění do ZUŠ (porovnání)

Pokud jste odpověděli ne, odpovězte, prosím, na otázku, zda by vaše dítě navštěvovalo ZUŠ i v případě, že by muselo dojíždět.

Graf 51 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění (porovnání)

10) Znáte Nadační fond Harmonie?

Graf 52 - Znalost nadačního fondu Harmonie (porovnání)

5.5 Závěry z výzkumu

Závěry výzkumu dokázaly, že:

Rodiče ze všech možných institucí, ve kterých se mohou jejich děti hudebně vzdělávat, preferují základní umělecké školy. Rozhodujícím faktorem pro ně při volbě hudebního vzdělávání je hlavně kvalita výuky, odborná kvalifikace pedagogů a také fakt, že vzdělávání v ZUŠ má u nás dlouholetou tradici.

Většina rodičů nechává rozhodnutí, zda jejich dítě bude studovat v ZUŠ, na samotném dítěti a respektuje jeho přání (78%). Ti rodiče, jejichž dítě se pro volbu ZUŠ nerozhodlo samo, ale přesto ZUŠ navštěvují, uvádějí, že rozhodujícím vlivem, na jehož základě padlo konečné rozhodnutí o studiu dítěte v ZUŠ, byl vliv matky (13%).

Konečná volba, na jaký hudební nástroj bude hrát, je na samotném dítěti (78%). Pokud není volba dítěte respektována, je to hlavně z těchto důvodů: cena hudebního nástroje, způsob hry na hudební nástroj, nedostatek místa v domácnosti (hlavně klavír), zdravotní důvody a doporučení pedagoga.

V rodinách většiny dětí, které navštěvují ZUŠ, již někdo na hudební nástroj hraje (72%). Velká část dětí hraje na stejný hudební nástroj jako matka, otec nebo sourozenec.

Téměř vždy se rodiče dětí domnívají, že jejich dítě projevovalo zájem o hudbu již v předškolním věku (80%).

Pouze malý počet dětí studuje v ZUŠ ještě jiný obor než hudební.

Většina rodičů dětí, které studují v ZUŠ, vnímá finanční zátěž související s platbou školného jako přijatelnou (80%).

Obvyklá délka příprava dítěte na výuku v ZUŠ se pohybuje od jedné do čtyř hodin týdně.

Více než polovina dětí za návštěvou ZUŠ dojíždí (68%). Nejvíce dětí dojíždí do ZUŠ automobilem s doprovodem matky. Nejdelší cestu mají při dojíždění do ZUŠ děti z Vimperku (okreskové město), naopak nejkratší cestu absolvují při dojíždění děti v Praze.

V případě nutnosti dojíždění do ZUŠ dětí, které do ZUŠ nedojíždí, by pravděpodobně ZUŠ i přes tuto skutečnost navštěvovala více než polovina těchto dětí.

O činnosti Nadačního fondu Harmonie téměř žádní rodiče nevědí (93%).

5.6 Verifikace hypotéz

První hypotéza, která vycházela z předpokladu, že hudební vzdělání členů rodiny ovlivňuje hudební vzdělávání dítěte, se potvrdila. Doložit to můžeme zejména skutečnostmi, které dokazují, že většina rodičů dětí, které navštěvují ZUŠ a hudebně se vzdělávají, také sami navštěvovali ZUŠ a hrají na hudební nástroj. Ve velké míře případů děti hrají dokonce na stejný hudební nástroj jako některý z členů rodiny, obvykle matka nebo otec.

S první hypotézou souvisela hypotéza druhá, která se zabývala tvrzením, že rozhodující vliv na volbu hudebního nástroje, na který dítě hraje, má rodina. Tvrzení druhé hypotézy se nepotvrdilo. Dokazují to data, která uvádějí, že téměř 80% rodičů respektuje volbu a přání dítěte při výběru hudebního nástroje.

Pokud přece jen není při výběru hudebního nástroje respektováno rozhodnutí a přání dítěte, je rozhodujícím faktorem pro volbu jiného hudebního nástroje cena hudebního nástroje. Tuto skutečnost předpokládala třetí hypotéza, kterou ovšem nemůžeme zcela potvrdit. Více než cena hudebního nástroje, jsou pro rodiče důležité hlavně zdravotní důvody, které pozitivně souvisejí hlavně s hrou na dechové nástroje.

Vnímání rodičů vzdělávání v ZUŠ jako nejlepší formy hudebního vzdělávání pro své dítě se týkala čtvrtá hypotéza. Tato hypotéza se potvrdila. Rodiče vnímají vzdělávání v ZUŠ jako vzdělávání s dlouholetou tradicí a v zásadě se shodují na tom, že zde probíhá kvalitní výuka pod vedením kvalifikovaných pedagogů.

Pátá hypotéza obsahující tvrzení, že částka, kterou rodiče zaplatí na školném za výuku v ZUŠ, je přijatelná, se potvrdila. Téměř všichni rodiče se shodli, že finanční úhrada školného v ZUŠ je pro rodinný rozpočet přijatelná. Někteří dokonce uvedli, že je zanedbatelná. Pouze pro jednoho ze všech dotazovaných rodičů je tato částka značná.

Skutečnost, že nutnost dojíždění do ZUŠ negativně ovlivňuje mimoškolní hudební vzdělávání dětí, byla obsahem šesté hypotézy, která se nepotvrdila. Většina rodičů, jejichž děti do ZUŠ nedojíždí si myslí, že by ZUŠ navštěvovaly i tehdy, pokud by dojíždět musely. To je jistě potěšující zjištění, které svědčí o tom, že rodičům záleží na tom, aby jejich děti byly hudebně vzdělávány.

6 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala vlivem sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí, které je v současné době pro děti velmi důležité, neboť hudba by měla prostupovat životem dítěte od narození a být jeho nedílnou součástí. Není pochyb o tom, že všestranně utváří a kultivuje dětskou osobnost. Jedna vyučovací hodina hudební výchovy týdně ve škole (pokud hovoříme o běžném typu škol, a ne např. o škole s rozšířenou výukou hudební výchovy) tomuto sice napomáhá, ale není to v uspokojivé míře.

Na prvním místě tedy považujeme hudbu za pozitivní faktor, který se podílí na formování dětské osobnosti. Nesmíme opomíjet ani fakt, že hudba dokáže smysluplně naplnit, a tím i zúročit, volný čas dítěte. Pozitivně tedy působí jako prevence různých patologických jevů, které, bohužel, život dětí mohou natolik zkomplikovat, že je mnohdy nad všechny síly odborníků tyto komplikace ze života dětí natrvalo bez následků odstranit. Ale i tady dokáže hudba pomoci. Ne nadarmo se říká, že hudba je lék.

Nejen proto by děti měly být hudebně vzdělávány i v ostatních institucích, které takové vzdělávání umožňují. Ať již jde o základní umělecké školy, školní družiny či kluby, domy dětí a mládeže, střediska volného času, mateřská a dětská centra, soukromou výuku nebo veřejné nadační projekty. A právě o všech těchto možnostech by měli být všichni rodiče bez rozdílu toho, z jakého sociálního prostředí pocházejí, informováni v co možná nejvyšší míře. Téměř všichni asi znají základní umělecké školy, domy dětí a mládeže a školní družiny a kluby. Povědomí o mateřských a dětských centrech mají především matky na mateřské dovolené. Především pro ně a jejich děti jsou tato centra určena. Diplomová práce však ukázala, že naprostá většina rodičů nemá ani ponětí o nadaci, která umožňuje hudební vzdělávání sociálně znevýhodněným dětem. I když jde o nadaci působící zatím jen v Praze, je škoda, že o její jistě záslužné činnosti má povědomí jen velmi malá část rodičů.

Pozitivním zjištěním pro mě bylo, že děti, které navštěvují základní umělecké školy, jsou ve většině případů respektovány svými rodiči při výběru hudebního nástroje, na který chtějí hrát. Jasně se prokázalo, že je-li někdo z rodiny hudebně vzdělán, značné části dětí z takovýchto rodin je také umožněno hudebně se vzdělávat a rozvíjet. Nemalou měrou s tím souvisí i jiná pozitivní zjištěná skutečnost, a to sice, že finanční úhrada za školné v ZUŠ je pro téměř všechny rodiče částkou přijatelnou pro jejich rodinný rozpočet. Jelikož jsem ZUŠ v dětství také navštěvovala, cením si také toho, že rodiče dětí vnímají tuto instituci jako nejlepší volbu pro své děti. Jsem ráda, že rodiče preferují hudební rozvíjení

svých dětí v základních uměleckých školách. Sama musím říci, že z dovedností a poznatků získaných v této instituci, těžím dodnes jak ve své praxi, tak i při studiu na vysoké škole.

Výzkum v diplomové práci také prokázal, že rodiče mají o hudební vzdělávání svých dětí velký zájem. Pokud totiž musí jejich dítě do ZUŠ dojíždět a situace to vyžaduje, není pro ně problém dítě doprovodit. A to buď samotným rodičem, nebo jiným členem rodiny, nejčastěji prarodičem. A ty rodiče, jejichž děti dojíždět nemusí, by pravděpodobně neodradila od možnosti hudebního vzdělávání v ZUŠ skutečnost, že by jejich děti dojíždět musely. Toto zjištění pro mě bylo milým překvapením, neboť jsem se na začátku sběru dat pro svou diplomovou práci domnívala, že je tomu přesně naopak.

Domnívám se, že stanovené cíle diplomové práce se podařilo splnit uspokojivě. Vliv sociálního prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, se podařilo prokázat pomocí dotazníku pro rodiče. Zjištěná fakta nám dokazují, že o mimoškolní hudební vzdělávání dětí rodiče mají zájem a považují je za důležité. Potěšující je i zjištění, které vycházelo z následného porovnání vyplněných dotazníků ze třech různých ZUŠ. Výsledná data byla velmi podobná a v zásadě se nelišila.

Hudební vzdělávání dětí je, jak již bylo několikrát zmíněno, pro děti velmi důležité. Probíhá-li v jakékoliv uvedené instituci takovou formou, která je pro děti přínosná a na další zde absolvovanou výuku se dítě těší, můžeme být spokojeni. Je však nezbytné, aby všem dětem bylo hudební vzdělávání umožněno mimo výuku ve škole. Proto by všichni dospělí, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání dětí, měli děti vést za poznáním hudby a vhodně je nasměrovat k tomu, aby hudba byla nedílnou součástí jejich života. Budu potěšena, pokud k tomu alespoň trochu napomůže tato diplomová práce.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

Tištěné zdroje

ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-614-4.

BEN-TOVIM, Atarah a Douglas BOYD. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-206-5.

DUNDELOVÁ, Jana. *Úvod do sociální psychologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7932-8.

FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 6. Přeložil Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-909-5.

HERDEN, Jaroslav. *Hudební hodinky pro táty a maminky: nejen o hudební výchově v rodině*. Praha: Rodiče, 2004. ISBN 80-86695-46-8.

HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-7331-018-X.

HOLAS, Milan. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha: Akademie múzických umění, 2001. Knižnice Metodického centra HAMU. ISBN 80-85883-79-1.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-644-5.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Vyd. v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2007. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1451-1.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Praha: Grada, 1998. Psychologie pro každého. ISBN 80-7169-551-3.

- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *O šťastné rodině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. Autor - téma. ISBN 978-80-7195-762-1.
- LUKÁŠOVÁ, Hana. *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-784-8.
- MAŘÍKOVÁ, Hana a Marie ČERMÁKOVÁ, ed. *Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace)*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-93-1.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 8020006907.
- PETRUSEK, Miloslav a kol. *Sociologie. Občanská nauka (základy společenských věd)*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-26588-X.
- POLEDŇÁK, Ivan. *ABC stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Editio Supraphon, 1984.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- SACKS, Oliver. *Musicophilia: příběhy o vlivu hudby na lidský mozek*. Vydání druhé. Přeložil Dana BALATKOVÁ. Praha: Dybbuk, 2015. ISBN 978-80-7438-132-4.
- SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon).
- SEDLÁK, František, Jiří KOLÁŘ a Jaroslav HERDEN. *Nové cesty hudební výchovy na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. Na pomoc učitelů.
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Průvodce dětským světem*. Praha: Grada, 2008. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1907-8.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. 2., aktualiz. vyd. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1367-3.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Elektronické zdroje

ceskatelevize.cz. *Pořady* [online]. Dostupné na WWW: <<http://decko.ceskatelevize.cz/porady>>.

iDNES.cz. *Hudba pomáhá dětem se čtením, matematikou i emocemi* [online]. OnaDnes.cz, 10. 12. 2013. Dostupné na WWW: <http://ona.idnes.cz/hudba-pozitivnivliv-na-uceni-d2o/deti.aspx?c=A131209_125100_deti_haa>.

iDNES.cz. *Hudba ulevuje od chronické bolesti i deprese* [online]. OnaDnes.cz, 9. 8. 2006. Dostupné na WWW: <http://onadnes/vztahy-sex/hudba-ulevuje-od-chronicke-bolesti-i-deprese.A060808_212524_zdravi_ad>.

LOHNISKÁ, M., Bc. *Struktura a výzkum mimoškolních vlivů na rozvoj hudebnosti dítěte*. Diplomová práce [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2015. Dostupné na WWW: <<http://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/119659>>.

msmt.cz. *Střediska volného času* [online]. [cit. 21. 1. 2019]. Dostupné na WWW: <mladez/strediska-volneho-casu>

nfharmonie.cz. *Partneři* [online]. [cit. 1. 2. 2019]. Dostupné na WWW: <nfharmonie.cz/partneri/>

vejirkladno.cz. *O nás* [online]. Dostupné na WWW: <vejirkladno.cz/>

VRABEC, V. *Internet a hromadné sdělovací prostředky* [online]. Ikaros, 1998, ročník 2, číslo 8. ISSN 1212-5075. Dostupné na WWW: <<http://ikaros.cz/node/10272>>.

8 Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník

9 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ Vimperk)	43
Tabulka 2 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ Vimperk)	44
Tabulka 3 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Vimperk)	46
Tabulka 4 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ Vimperk)	49
Tabulka 5 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ Vimperk)	50
Tabulka 6 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ České Budějovice)	53
Tabulka 7 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ České Budějovice)	54
Tabulka 8 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ České Budějovice)	56
Tabulka 9 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ České Budějovice)	59
Tabulka 10 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ České Budějovice)	60
Tabulka 11 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (ZUŠ Praha)	63
Tabulka 12 - Na jaký hudební nástroj dítě hraje (ZUŠ Praha)	63
Tabulka 13 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Praha)	65
Tabulka 14 - Finanční zátěž platby školného (ZUŠ Praha)	68
Tabulka 15 - Délka přípravy dítěte na výuku (ZUŠ Praha)	69

10 Seznam grafů

Graf 1 Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ Vimperk)	42
Graf 2 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ Vimperk).....	43
Graf 3 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ Vimperk).....	45
Graf 4 - Na jaký hudební nástroj hrají členové rodiny (ZUŠ Vimperk).....	46
Graf 5 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ Vimperk).....	47
Graf 6 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ Vimperk)	47
Graf 7 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec nebo sourozenci (ZUŠ Vimperk).....	47
Graf 8 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič nebo prarodiče (ZUŠ Vimperk)	48
Graf 9 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako strýc (ZUŠ Vimperk).....	48
Graf 10 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ Vimperk)	49
Graf 11 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ Vimperk)	50
Graf 12 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ Vimperk)	51
Graf 13 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ České Budějovice)	52
Graf 14 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ České Budějovice).....	53
Graf 15 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ České Budějovice)	55
Graf 16 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka (ZUŠ České Budějovice).....	56
Graf 17 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ České Budějovice).....	57
Graf 18 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ České Budějovice).....	57
Graf 19 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec nebo sourozenci (ZUŠ České Budějovice)	57
Graf 20 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič nebo prarodiče (ZUŠ České Budějovice).....	58
Graf 21 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako rodiče i prarodiče (ZUŠ České Budějovice).....	58
Graf 22 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako teta (ZUŠ České Budějovice).....	58
Graf 23 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ České Budějovice).....	59
Graf 24 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ České Budějovice)	60
Graf 25 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ České Budějovice)	61
Graf 26 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (ZUŠ Praha)	62

Graf 27 - Výběr hudebního nástroje dítětem (ZUŠ Praha).....	63
Graf 28 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (ZUŠ Praha).....	65
Graf 29 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako matka (ZUŠ Praha).....	66
Graf 30 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec (ZUŠ Praha).....	66
Graf 31 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako otec nebo matka (ZUŠ Praha)	66
Graf 32 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako sourozenec (ZUŠ Praha).....	67
Graf 33 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako prarodič (ZUŠ Praha)	67
Graf 34 - Studium jiného dalšího oboru v ZUŠ (ZUŠ Praha)	68
Graf 35 - Dojíždění dítěte do ZUŠ (ZUŠ Praha)	69
Graf 36 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění dítěte (ZUŠ Praha)	70
Graf 37 - Faktory ovlivňující volbu vzdělávání v ZUŠ (porovnání)	71
Graf 38 - Návštěva ZUŠ na přání dítěte (porovnání).....	72
Graf 39 - Vliv dospělého na rozhodnutí o vzdělávání v ZUŠ (porovnání).....	73
Graf 40 - Výběr hudebního nástroje dítětem (porovnání)	73
Graf 41 - Faktory ovlivňující volbu hudebního nástroje (porovnání)	74
Graf 42 - Hra na hudební nástroj jiného člena rodiny (porovnání)	74
Graf 43 - Hra dítěte na stejný hudební nástroj jako člen rodiny (porovnání).....	75
Graf 44 - Názory rodičů na projevy zájmu o hudbu v předškolním věku dítěte (porovnání)	75
Graf 45 - Studium dalšího jiného oboru v ZUŠ (porovnání).....	76
Graf 46 - Finanční zátěž platby školného v ZUŠ (porovnání).....	76
Graf 47 - Délka přípravy dítěte na výuku v ZUŠ (porovnání).....	77
Graf 48 - Dojíždění do ZUŠ (porovnání).....	77
Graf 49 - Průměrný počet km při dojíždění do ZUŠ (porovnání)	78
Graf 50 - Způsob dojíždění do ZUŠ (porovnání)	79
Graf 51 - Návštěva ZUŠ v případě nutnosti dojíždění (porovnání).....	80
Graf 52 - Znalost nadačního fondu Harmonie (porovnání)	80

Příloha 1 – Dotazník

DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

jsem studentka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy oboru Učitelství 1. stupně ZŠ se specializací na hudební výchovu. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění krátkého anonymního dotazníku, který bude sloužit jako podklad k mé diplomové práci na téma **Vliv sociálního prostředí na mimoškolní hudební vzdělávání dětí**. Všechna získaná data budou užita výhradně pro účely diplomové práce.

Děkuji za spolupráci. Lucie Jiroušková

1. Proč jste si vybrali pro Vaše dítě vzdělávání v ZUŠ a ne jinou formu (např. kroužek v DDM, soukromé hodiny apod.)

Stručně zdůvodněte.

2. Vaše dítě navštěvuje ZUŠ na základě vlastního přání? (zakroužkujte)

a) ANO

b) NE

Pokud jste odpověděli ne, vyberte variantu, která je podle Vás nejpřesnější. (zakroužkujte)

- vliv matky
- vliv otce
- vliv prarodiče
- vliv někoho jiného (koho)

3. Hudební nástroj, na který dítě hraje, si vybralo samo? (zakroužkujte)

a) ANO

b) NE

Pokud jste odpověděli ano, napište, na jaký hudební nástroj hraje.

Pokud jste odpověděli ne, napište, na jaký hudební nástroj chtělo hrát _____, a na jaký hraje _____.

Co rozhodlo, že Vaše dítě nemohlo hrát na hudební nástroj, který si samo vybralo? (zakroužkujte)

Pokud jste odpověděli ne, odpovězte, prosím, na otázku, zda by dítě navštěvovalo ZUŠ i v případě, že by muselo dojíždět. (zakroužkujte)

a) PRAVDĚPODOBNĚ ANO

b) PRAVDĚPODOBNĚ NE

10. Znáte Nadační fond Harmonie? (zakroužkujte)

a) ANO

b) NE